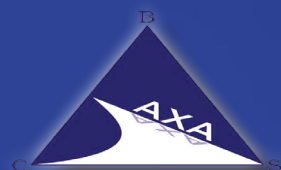

RAPORT ASUPRA STUDIULUI DE EVALUARE A PERCEPȚIEI PUBLICE PRIVIND PROCESUL DE INTEGRARE EUROPEANĂ ȘI IMPLEMENTARE A PLANULUI DE ACȚIUNI UNIUNEA EUROPEANĂ – REPUBLICA MOLDOVA

April 2008

Prezentul raport este publicat cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și Agenției Suedeze pentru Cooperare și Dezvoltare Internațională (Sida/Asdi) prin intermediul Fundației Eurasia. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Fundației Eurasia, USAID, Guvernului American și/sau Sida/Asdi.

Sumar executiv.....	3
I. Introducere	6
1.1. Metodologia studiului	6
1.2. Scopul și structura raportului.....	7
1.3. Autorii raportului.....	8
 II. Rezultatele sondajului de opinie publică (analiză primară și secundară)	9
2.1. Veniturile mici și lipsa locurilor de muncă sunt cele mai importante două probleme cu care se confruntă cetățenii	9
2.2. Mitropolia Moldovei, televiziunea rusă și UE se bucură de cea mai mare încredere din partea cetățenilor.....	9
2.3. Populația consideră că are cunoștințe de bază despre UE.....	9
2.4. Majoritatea populației este interesată de UE	10
2.5. Doar jumătate din populație are cunoștințe despre Politica Europeană de Vecinătate	10
2.6. Numai o treime din populație știe despre existența Planului de Acțiuni UE-RM (PAUERM).....	10
2.7. Populația are idei greșite despre semnificația Planului de Acțiuni UE-RM	11
2.8. Populația nu se informează consistent despre problematica europeană din surse mass-media.....	11
2.9. Televiziunea și radioul oferă, totuși, cea mai multă informație despre PAUERM.....	11
2.10. Informația despre UE este percepută ca fiind insuficientă.....	12
2.11. Posturile radio informează cel mai bine despre relațiile RM-UE, iar televiziunea oferă cea mai bună informație despre UE.....	12
2.12. Numai o treime din populație crede că imaginea Moldovei în Europa este bună.....	12
2.13. Televiziunea contribuie cel mai mult la integrarea europeană a Moldovei.....	13
2.14. Pentru cetățenii RM, UE înseamnă prosperitate economică.....	13
2.15. Delegația Comisiei Europene se bucură de o mai mare încredere a publicului în promovarea integrării europene decât propriile instituții ale statului.....	14
2.16. Majoritatea populației ar vota pentru aderarea la UE și o treime - pentru aderarea la NATO.....	15
2.17. Moldova va adera la UE după Ucraina și Georgia.....	16
2.18. Lipsa voinței politice și insuficiența resurselor financiare încetinesc procesul de integrare europeană.....	16
2.19. Calitatea vieții cetățenilor RM depinde de calitatea și gradul de implementare a PAUERM.....	16
2.20. Populația este nemulțumită în legătură cu implementarea unor capitole ale PAUERM.....	17
2.21. Populația nu percepe îmbunătățiri semnificative în rezultatul implementării PAUERM.....	18
2.22. Dezvoltarea economiei și combaterea corupției trebuie să constituie prioritățile guvernului.....	19
2.23. România poate ajuta cel mai mult Moldova în procesul de integrare europeană	19
2.24. Moldova va adera la UE în 10-15 ani	19
2.25. Moldova va avea doar de câștigat din aderarea la UE	19
2.26. Aderarea la UE va îmbunătăți relațiile cu țările vecine	20
2.27. Ridicarea nivelului de competență a autorităților publice și respectarea normelor europene pot contribui la impulsarea procesului de integrare europeană	20
2.28. Ce se va întâmpla în cazul aderării RM la UE?	20
2.29. România este țara percepută de populație drept cea mai utilă în procesul integrării europene	21
2.30. R. Moldova și NATO - în ciuda blocajului oficial, o relație semnificativă și rezistentă	22
2.31. Configurarea spațiului public în R. Moldova - influența disproporționată a mediei ruse în societate	23
2.32. Limba și valorile - disputa lingvistică din R. Moldova și jocuri geo-lingvistice cu sumă nulă	24
2.33. Problema conflictului transnistrean în percepția populației	25
 III. Rezultatele interviurilor structurate	26
3.1. Poziția funcționarilor publici	26
3.2. Poziția experților locali	27
3.3. Poziția experților europeni	29
 IV. Concluzii	32
4.1. Profilul cetățeanului R. Moldova față de „chestiunea europeană”	32
4.2. Corelații semnificative rezultate din sondaj (etnicitate, media și integrarea europeană)	32
4.3. Oamenii din instituții, experții locali și experții europeni	34
 V. Recomandări	36
Anexe Lista tabelelor inserate în raport, Tabel comparativ privind aprecierile categoriilor investigate în cercetare față de implementarea principalelor capitole ale PAUERM; Chestionar aplicat populației; ghid de interviu structurat aplicat experților).	

La 11 martie 2003, Comisia Europeană a prezentat Consiliului European și Parlamentului European Comunicarea „Europa Lărgită – Vecinătatea: un cadru de relații cu vecinii noștri din est și sud” care reglementează relațiile Uniunii Europene (UE) cu 14 țări¹, inclusiv Moldova. Astfel s-a pus temelia noii Politici Europene de Vecinătate (PEV) al cărei scop este cooperarea cu cele 14 țări în vederea întăririi proceselor de reformă politică și economică și promovării unei integrări economice mai strânse.² Concomitent, Comunicarea definea instrumentele principale pe care Comisia Europeană avea să le utilizeze în realizarea PEV și anume planurile de acțiuni care urmau să fie semnate cu fiecare din aceste țări.

Astfel, pe 9 decembrie 2004, Comisia Europeană a lansat primele șapte planuri de acțiune, inclusiv cel pentru Moldova, care a fost semnat pe 22 februarie 2005³ la Bruxelles. Perioada de implementare a Planului de Acțiuni UE-RM (PAUERM) a fost stabilită pentru 3 ani, astfel că data de 22 februarie 2008 este considerată data expirării PAUERM. Pe parcursul acestor ani, progresul legat de implementarea prevederilor PAUERM a fost monitorizat și evaluat atât de Guvernul Republicii Moldova, cât și de Comisia Europeană. În plus, societatea civilă din Moldova a contribuit de asemenea la monitorizarea implementării PAUERM⁴.

În acest context, Fundația Eurasia a considerat necesară evaluarea percepției publicului larg referitor la progresele înregistrate de Republica Moldova în cooperarea cu UE și implementarea PAUERM. Evaluarea percepției publicului va permite vociferarea opiniei cetățenilor simpli vis-a-vis de progresele sau eșecurile autorităților publice în

procesele de integrare europeană a țării. Pentru realizarea studiului de opinie publică Fundația Eurasia a selectat și a angajat Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) “Viitorul” din Republica Moldova.

Este greu de imaginat cum ar fi aderat la UE majoritatea națiunilor Europei Centrale și Orientale în ultimul deceniu fără un sprijin public pozitiv și constant în susținerea acestui proces de integrare. Opinia publică favorabilă poate fi un aliat de nădejde al instituțiilor guvernamentale în efortul acestora de a accelera conectarea instituțională a țărilor respective la instituțiile spațiului comunitar. Dar, aceeași opinie publică poate deveni un oponent redutabil atunci când va constata discrepanțe între faptele percepute și promisiunile enunțate. Informarea și angajarea, mai degrabă decât persuasiunea și mobilizarea, sunt cuvintele-cheie în contextul nevoii de comunicare/cooperare între autorități publice și societate. Trebuie să recunoaștem că, mai ales în ultimii 2 ani, instituțiile guvernamentale au manifestat o anumită deschidere spre ideea de cooperare cu societatea civilă, operând modificări în structura de consultare a publicului, adoptând strategii de comunicare și creând diverse forumuri consultative, în care, actorii interesați pot participa, atunci când consideră că este necesar⁵.

Scopul acestui raport nu este să analizeze fiecare dintre aceste obstacole în mod separat, pentru că alte rapoarte au făcut deja acest lucru în mod strălucit. Ceea ce ne-am propus este să evaluăm în ce măsură Planul de acțiuni a însemnat ceva pentru opinia publică din RM; pentru cetățenii RM, în numele cărora politicienii și administratorii își asumă angajamente publice și promit să-i servească interesele.

Pentru că mult prea des, discursul public cu privire la integrarea europeană a fost „uzurpat” de către diverse comunități de „experti formați de experți”, am încercat să punem și întrebări cu privire la dimensiunea *subiectivă* a planului, la orizonturile și lecțiile de cetățean, cel care furnizează de regulă și „doza” obișnuită de bun simț, atunci când viața politică o cere. Ne-am preocupat în cadrul acestei cercetări să utilizăm opiniile for-

5 Memorandumul de cooperare în procesul integrării europene între MAEIE și organizațiile societății civile din RM; Buletin European, No.1-16, MAEIE, www.mfa.md; Strategia de cooperare cu societatea civilă, Parlamentul RM.

1 Algeria, Autoritatea Palestiniană, Belarus, Egipt, Rusia, Iordania, Israel, Liban, Libia, Moldova, Maroc, Siria, Tunisia și Ucraina.

2 „Moldova și UE în contextul Politicii Europene de Vecinătate. Realizarea Planului de Acțiuni UE-Moldova (februarie 2005 – ianuarie 2008)”, ADEPT și Expert Grup, 2008, p. 14.

3 Semnarea a avut loc în cadrul reuniunii VII a Consiliului de Cooperarea UE - Republica Moldova. Uniunea Europeană a fost reprezentată de Jean Asselborn, viceprim-ministru și ministru al afacerilor externe și imigrării al Luxemburgului, iar Republica Moldova – de către Vasile Tarlev, prim-ministru.

4 Euromonitor, No.1-9, Planul de acțiuni UE – RM: evaluarea progresului de implementare, 2006-2008, Asociația ADEPT, Expert Grup, www.e-democracy.md, Discussion paper Planul de acțiuni UE-RM: restanțe sau eșec total?, D.Mânzărari, No.2, Ianuarie 2008, www.viitorul.org; Raportul privind implementarea Planului de acțiuni RM – UE (Februarie 2005 – Februarie 2008) – www.mfa.gov.md.

multe în cadrul unui sondaj reprezentativ la scară națională în capacitatea de obiect „referent”, la care să raportăm multitudinea de instituții, angajamente politice și economice, sarcini concrete și identități în formare, în efortul de a înțelege mai degrabă valoarea subiectivă a „procesului” de implementare a PAUERM.

Ce a înțeles exact acest cetățean numit, convențional, cetățeanul „greu de înduplecat” din acțiunile definite în comun de către guvernul RM și Comisia Europeană ca fiind „prioritare”? În ce măsură efortul Comisiei Europene de a accelera reformele interne ale RM au fost înțelese și asumate de către autorități?

Această opinie a cetățeanului va fi ulterior completată și comparată cu opinia „omului din instituții”, respectiv cel însărcinat cu implementarea PA, a „expertului” și a „expertului european”, ultimele două categorii având menirea de evaluatori, chiar dacă, firește, ponderea și consecințele evaluării sunt cu totul altele. Concluziile la care ajungem în cadrul acestei cercetări sunt destul de pilduitoare prin această evaluare subiectivă a PAUERM, fiind construită pe: percepții, cunoaștere, referințe și valorizare pozitivă, sau negativă, a unor aspecte ale acestui plan de acțiuni, în conformitate cu așteptările specifice ale populației.

Cunoașterea UE este, în acest moment, destul de superficială la nivelul publicului larg. Dacă 93,6% susțin că au auzit de UE, circa 77,7 susțin că știu ce este UE, doar 46,2% sunt familiarizați cu existența Politicii Europene de Vecinătate, și numai 36,6% au auzit despre existența unui Plan de acțiuni UE-RM. Există un sprijin masiv în favoarea unei aderări posibile a RM la UE (77%), deși totmai 56% dintre respondenți consideră că informația pe care o dețin despre UE este insuficientă.

În general, cetățenii se informează asupra tematicii europene în temei de la cele mai importante posturi TV și Radio, însă cei mai mulți dintre respondenți nu simt motivația de a căuta mai multe informații, care nu le afectează aparent modul obișnuit de viață sau oportunitățile. Beneficiile UE sunt percepute de către cetățenii RM mai ales prin: Prosperitate economică (16,4%), Pace (15,3%), Libertatea de a călători, studia și a lucra în UE (14,3 %), Mai multe locuri de muncă (11,6%), Bunăstare materială (9,9%).

Doar 3,2% dintre respondenți se informează asupra PAUERM utilizând internetul, care corelează cu gradul foarte modest de informatizare a

societății RM, în comparație cu media europeană. Constatăm că schimbările percepute ca urmare a implementării PAUERM sunt destul de modeste, acestea privind și regresul legat de locurile de muncă (75,3%), diminuarea sărăciei nu s-a produs (75,1%), dezvoltarea echilibrată și durabilă a localităților rurale și cele urbane nu este vizibilă (70,9%). Nu sunt evoluții semnificative în rezolvarea conflictului transnistrean (68%), iar economia țării nu a devenit mai funcțională și competitivă (64,9%), utilizarea banilor publici nu a devenit mai transparentă (63,5%), iar drepturile omului în R. Moldova nu au devenit mai respectate (63%). Din acest motiv, prioritățile vizualizate de către cetățeni sunt, în temei, legate de: creșterea economică (22%), combaterea corupției (19,7%), soluționarea conflictului transnistrean (12,1%) și fenomenului migrației ilegale (7,3%).

Un factor deosebit de important ține și de percepția cetățenilor asupra prestației instituțiilor responsabile de coordonarea și implementarea procesului de integrare europeană. Opinia de bază este că... la integrarea europeană a cel mai mult contribuie RM posturile TV (17,5%), urmate de principalele instituții publice din Moldova: Guvernul (14,1%), Parlamentul (12,1%), Președinția (10,8%). Este curios, dar cetățenii apreciază destul de modest chiar și contribuția unor instituții oarecum intrinsec legate de promovarea obiectivelor integrării europene, cum sunt: partidele politice (7,1%), ONG-urile, (5,5%), sectorul privat (3,2%), dar și mediul academic (2,6%).

Lipsa unei voințe politice ferme din partea guvernării este de departe cea mai importantă carență a procesului de integrare europeană (27,3%), urmată de deficitul resurselor financiare (21%), slabele capacități administrative (11,9%).

Impulsionarea procesului de integrare europeană a R. Moldova ar fi posibilă în următoarele condiții: întinerirea administrației publice și angajarea unor persoane competente (79,9 %), Aplicarea conștiincioasă a legilor în Republica Moldova și respectarea normelor europene (79%), Relații bune cu România (74,3%), Eradicarea corupției și buna guvernare (73,9%), Parteneriate între Republica Moldova și alte țări europene pentru facilitarea studiilor universitare în Occident (69,2%), O relație bună cu Ucraina (67,5%), Schimbarea generației actuale de politicieni (64,1%), Studierea în școli despre Uniunea Europeană (63,3%).

Astfel, România cel mai mult ar ajuta Moldova în procesul său de integrare europeană (19,5%), Ita-

lia (12,7%), Franța (11,7%), Germania (10,2%). Constatăm că populația RM nu este decisă să plece din țară, chiar dacă RM ar adera într-un anumit moment la UE (41,2% se declară convinși că nu vor pleca din Moldova, iar 39,2% că ar putea face acest lucru numai pentru o scurtă perioadă de timp, și doar 13,3 % au declarat că vor pleca definitiv). Majoritatea absolută a populației este convinsă de efectele benefice ale integrării europene. Circa 82,4% consideră că apropierea RM de UE va contribui la dezvoltarea economică, 81,4% - apreciază libera circulație a persoanelor, 80,3% își leagă așteptările lor de influxul de investițiile străine și tehnologii noi, 79,9% - de creșterea numărului locurilor de muncă, și veniturilor.

Datele colectate de sondaj atestă variabile destul de interesante față de modul în care reacționează la procesul integrării europene „omul din instituții”, adică expertul ori oficialul public. Acesta este mult mai indulgent față de politicile/realizările guvernului și, totodată, mult mai convins că o parte mare din vină o are „moștenirea grea” a guvernelor trecute, dar și partenerul, respectiv - UE. În ceea ce privește presa și informarea publicului despre implementarea PA, opinia „omului din instituții” este că o mare parte din deficiențe provine de la presă: instituțiile publice difuzează informația necesară unei bune informări, dar presa nu știe să o utilizeze corespunzător, neavând competențe în acest sens.

Oamenii din instituții acceptă totuși existența unor puncte „nevralgice” (resurse umane insuficiente, capacități reduse de acțiune, necunoașterea limbilor străine de către oficiali, birocratizarea instituțiilor și aplicarea proastă a legilor), dar nu ezită să arunce vina și asupra unor parteneri: fie că „societatea civilă este prea critică și neconstructivă, fie că „instituțiile europene sunt subiective în aprecierile lor”. Analiza de conținut a interviurilor susținute cu această categorie de respondenți relevă existența unor importante probleme structurale nerezolvate, legate de reforma serviciului public, recrutarea, selectarea, promovarea și menținerea resurselor umane competitive, ca și presiunile unei perioade de timp foarte restrânse, în care termenii și resursele alocate nu se armonizează.

Pare remarcabilă dorința de intensificare a dialogului politic dintre Guvernul RM și instituțiile comunitare, renunțarea la standardele duble, pe plan intern, dar și din partea UE, stimularea instituțiilor de care depinde implementarea angajamentelor de bază, și asumarea acestora mod concret responsabil, fără căutarea unor scuze și motive incerte.

Reacțiile tipice întâlnite în cazul oficialilor publici contrastează puternic cu răspunsurile experților locali, și ale celor europeni. Rezultatele cercetării calitative pe baza grupului de „experți locali” atestă faptul că aceștia sunt, de regulă, mai sceptici față de rezultatele procesului de integrare europeană a RM. Realizările cele mai notabile țin de domeniul economic (facilitățile de comerț exterior, îmbunătățirea controlului vamal și a procedurilor de certificare a originii produselor, ghilotina reglementărilor în economie), dar și creșterea gradului de vizibilitate generală a UE în RM (deschiderea Centrului unic de vize, inaugurarea Delegației Comisiei Europene în RM, numirea reprezentantului special al UE pentru reglementarea conflictului transnistrean, instalarea EUBAM), dar atestă totodată o lungă listă de „restanțe”, pe care le măsoară cu diverse unități ale intensității.

Experții locali subliniază o doză semnificativă de anxietate, datorată lipsei de experiență a unor categorii de funcționari publici, care se adaptează greu solicitărilor tot mai mari, ca urmare a implementării obiectivelor specifice ale PAUERM, și, totodată, existența unui cadru instituțional, oarecum incomplet, care nu susține sau chiar frânează îndeplinirea unor angajamente asumate. Printre cele mai acide critici, experții locali includ: (a) birocratizarea procesului de raportare a „succeselor”, în absența unei voințe politice efective, (b) superficialitatea cunoașterii UE de către clasa politică, în ansamblul său și absența unei expertize relevante chiar la nivelul elitelor politice și administrative, ca și în cazul mass media; (c) preferințele politice la selectarea de cadre tinere pentru serviciul public din RM, ceea ce creează limitări artificiale și hazardate în calea atragerii unor tineri competenți și capabili să aplice cerințele europene, (d) arhi-pesonalizarea vieții publice, mentalități și instituții nereformate, toate împreună contribuind la o selecție necorespunzătoare a elitelor în cadrul sistemului.

Avem certitudinea că beneficiul net al acestui Plan de Acțiuni, formal închis, iar neformal, pregătit pentru o următoare etapă de implementare, este să furnizeze tuturor celor interesați un instrumentar foarte important de cunoaștere a tipurilor de reacții publice față de felul în care politicile guvernamentale produc (sau nu!) efecte durabile. Este evident că tocmai aceste efecte sociale, educaționale, politice și economice sunt cele mai importante în miza procesului de integrare europeană și euroatlantică a Republicii Moldova, numită altminteri – europenizare.

I. Introducere

1.1. Metodologia studiului

Studiul a fost realizat utilizând metode cantitative și calitative. Înainte de toate, cercetarea s-a efectuat prin colectarea de date valabile prin intermediul unui sondaj reprezentativ, organizat la nivel național. În al doilea rând, datele cantitative au fost completate prin selectarea unor opinii relevante, formulate de experți locali și europeni, ca urmare a unui interviu aprofundat, urmând o structură de întrebări, inspirată pe alocuri de chestionarul sondajului național.

Ambele instrumente analitice ne-au permis să evaluăm anumite percepții publice (ale întregii populații a R. Moldova) față de implementarea PAUERM, rezultatele așteptate și cele percepute. Din acest punct de vedere, sondajul a urmărit să reflecte pe cât posibil principalele capitole din PA, iar întrebările au fost formulate și sistematizate în consecință pentru o mai bună prelucrare și comparație ulterioară cu datele obținute din interviurile structurate.

Sondajul a fost contractat companiei CBS AXA, în perioada februarie-martie 2008, pe un eșantion stratificat, probabilist, bi-stadial de 1083 persoane cu vârstă de peste 18 ani, după următoarele criterii de stratificare: 12 regiuni geografice, care coincid cu unitățile administrativ-teritoriale de până la revenirea la raioane, mediul rezidențial (urban-rural), mărimea localităților urbane (2 tipuri), numărul de alegători ai localităților rurale (2 tipuri de localități rurale).

Volumele straturilor urbane și ale totalului pe regiuni (fostele județe) au fost calculate proporțional cu numărul populației în conformitate cu datele comunicate de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Volumele straturilor rurale au fost calculate proporțional cu numărul de alegători. Eșantionul este reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova, cu o eroare maximală de +/- 3%.

Echipa de cercetare a divizat percepțiile publice după mai multe categorii:

- cunoștințe despre Uniunea Europeană

și relațiile Moldovei cu Uniunea Europeană;

- percepțiile publice față de implementarea Planului de Acțiuni RM-UE;
- percepția unor riscuri, avantaje ale procesului de integrare europeană.

În finalul acestei etape am obținut percepțiile distribuite ale populației în raport cu implementarea PA de către autorități, respectiv avem posibilitatea de a estima corect distribuțiile statistice ale opiniilor la nivelul populației și pe categoriile socio-economice și/sau demografice în legătură cu problema cercetată.

Cercetarea a inclus și un grup format din 25 de interviuri aprofundate⁶, cu alte trei categorii de experți din care au făcut parte:

- 10 reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale (4 femei și 5 bărbați; 5 dintre aceștia sunt conducători de direcții responsabile de integrarea europeană din cadrul ministerelor, 2 persoane sunt consultanți în cadrul ministerelor, 3 persoane dețin funcția de director de instituții);
- 11 experți naționali (10 persoane de gen masculin, 1 – de gen feminin; din numărul lor, 3 persoane sunt reprezentanți ai mass-media, 2 - reprezentanți ai unor organizații finanțatoare care au programe în domeniul integrării europene, iar 5 sunt directori sau coordonatori ai unor organizații neguvernamentale, care desfășoară activități direct sau tangențial conectate cu Planul de Acțiuni Moldova UE. O persoană este jurist);
- 4 experți europeni (2 de genul masculin, 2 de genul feminin, dintre care o persoană activează în Republica Moldova, 3 – peste hotare, în instituții europene. Activitatea tuturor persoanelor interviuate din această categorie are legătură directă cu PAUERM).

Metoda interviului structurat a fost aplicată având următoarele obiective:

- Identificarea percepțiilor față de problema cercetată a celor experților implicați

⁶ Din considerente deontologice, numele persoanelor, precum și denumirea instituțiilor nu sunt specificate.

direct în procesul implementării PA în R. Moldova.

- Evaluarea implementării reale și efective a PA în R. Moldova de către experții independenți pe fiecare capitol în parte al PA.
- Evaluare a situației de către experții europeni.

În calitate de subiect al cercetării la această etapă au fost:

- autoritățile publice și alte instituții aferente cu însărcinări directe/executive în implementarea PA;
- experții independenți relevanți pentru domeniile cercetate, care fie că funcționează în structuri de tip profesional (ONG, instituții de cercetare), fie că sunt experți independenți. Un expert s-a putut pronunța pe mai multe domenii ale PA;
- experții europeni aflați sau nu în R. Moldova cu privire la problema cercetată.

Datele au fost colectate în baza unui ghid de interviu structurat (Anexa) și rezultatele au fost comparate cu datele colectate prin intermediul sondajului de opinie publică. Opiniile formulate de experți au fost evaluate și integrate analizei finale, care se conține în această cercetare.

1.2. Scopul și structura raportului

Acest raport prezintă rezultatul studiului. Chestionarul (vezi Anexa Raportului) utilizat în acest scop a fost coordonat și consultat din timp cu actorii interesați, în special cu think tankuri (Asociația Adept, Institutul de Politici Publice, Centrul Acces Info, CIJ, Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului), angajați ai Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, precum și cu anumiți consultanți europeni.

Raportul urmărește punerea la dispoziția Guvernului, ministerelor, autorităților publice centrale și locale, organizațiilor internaționale, partenerilor de dezvoltare, mijloacelor mass-media din Republicii Moldova o evaluare a percepției publice asupra progresului înregistrat în domeniul integrării europene. Sperăm că informația conținută în acest raport va contribui la impulsivitatea proceselor de integrare europeană și mobilizarea întregii societăți în favoarea unor reforme substanțiale de europenizare a

Republicii Moldova. De asemenea, sperăm că rezultatele studiului vor contribui la ridicarea calității viitoarelor politici publice care vor viza procesele de integrare europeană a Republicii Moldova.

Capitolul I face o introducere în sarcina propusă și prezintă metodologia utilizată; Capitolul II prezintă rezultatele sondajului de opinie publică (analiză primară și secundară). Fiecare concluzie este susținută de tabele și sau diagrame care conțin informația cantitativă relevantă obținută ca urmare a desfășurării sondajului. Anexele cuprind: Lista tabelelor inserate în raport, Tabel comparativ privind aprecierile categoriilor investigate în cercetare față de implementarea principalelor capitole ale PAUER; Chestionar aplicat populației, Ghid de interviu structurat aplicat experților.

1.3. Autorii raportului

Studiul a fost realizat de către **IDIS Viitorul** și **CBS Axa**, iar raportul a fost elaborat de **IDIS Viitorul** și **Fundația Eurasia**.

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor.

IDIS activează în calitate de platformă comună care, reunește împreună tineri intelectuali preocupați de modelul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă. IDIS (Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate eficiente printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene. Maturitatea instituțională a IDIS „Viitorul” este asigurată și de conectarea sa la prestigioase rețele profesionale internaționale. IDIS Viitorul susține acțiunile de reformare și democratizare a societății din RM, angajându-se să lucreze solidar cu toți actorii responsabili și de bună credință (think tankuri, asociații reprezentative ale puterilor locale, ONG-urilor specializate și comunitatea de business, mediul

academic și cercurile universitare). IDIS Viitorul investește inteligență și expertiză la deschiderea unor noi perspective de evoluție politică, economică și socială, contribuind prin sondaje și evaluări independente la atingerea unor condiții comparabile criteriilor de la Copenhaga, pentru pregătirea integrării plenare și depline a RM în Uniunea Europeană. Institutul pledează pentru mai multă transparență a instituțiilor publice, dezvoltarea societății civile la nivelul cel mai de jos al democrației locale.

Fundația „Eurasia” este o organizație non-profit administrată privat și susținută de către Guvernul Statelor Unite, precum și de alți donatori publici și privați. Începând cu 1992, Fundația Eurasia a investit mai mult de 335 milioane dolari americani, prin intermediul a mai mult de 7,700 de granturi și proiecte de asistență tehnică în Armenia, Azerbajan, Belarus, Georgia, Kazahstan, Republica Kirghiza, Republica Moldova, Rusia, Tajikistan, Turkmenistan, Ucraina și Uzbekistan. Pentru a susține participarea cetățenilor la procesele de guvernare și reformare din Republica Moldova, Fundația Eurasia (FE) sporește angajamentul public în cele mai importante aspecte ale dezvoltării. În Moldova, FE oferă asistență prin intermediul alocării de fonduri (granturi) și asistenței tehnice privitor la metodele de participare ale cetățenilor, oferind oportunități de instruire, comunicare și cooperare,

susținând agenții guvernamentale, organizații ale societății civile și mass-media. Începând cu 1993, Fundația Eurasia a investit mai mult de 4 milioane dolari americani în dezvoltarea sectorului privat, politicilor publice și societății civile din Republica Moldova.

CBS AXA este o companie sociologică înregistrată în 2003, a fost fondată pe baza Centrului de Cercetare a Opiniei ILIGACIU S.R.L., care are o experiență de peste 7 ani în efectuarea studiilor sociologice și de marketing. CBS AXA este membru al grupului TNS (a treia companie de cercetări de piață din lume), iar din luna iulie 2006 dispune de dreptul de a purta numele Gallup International. Acționarul de bază al întreprinderii CBS AXA este BBSS (Balkan British Social Survey) Bulgaria, membru al Gallup International Association și a grupului TNS CSOP TNS București, România. Activitatea CBS AXA se concentrează pe studii cantitative și calitative în diferite domenii de activitate: cercetarea opiniei publice, mass-media, cercetări de marketing. Până în prezent, CBS AXA a realizat studii sociale la nivel local, regional și național, studii de piață - în rândul consumatorilor individuali (nivel local, regional și național) și la nivelul agenților economici, evaluare organizațională - în instituțiile publice și private, studii de audiență - la nivel local, regional și național, studii de marketing politic - la nivel local, regional și național.

II. Rezultatele sondajului de opinie publică (analiză primară și secundară)

2.1. Veniturile mici și lipsa locurilor de muncă sunt cele mai importante probleme cu care se confruntă cetățenii

Problematica integrării europene a fost cercetată în contextul „agendei sociale” (*agenda settings*), care există la nivelul cetățenilor R. Moldova, manifestându-se în percepții, valorizări și așteptări exprimate de respondenți.

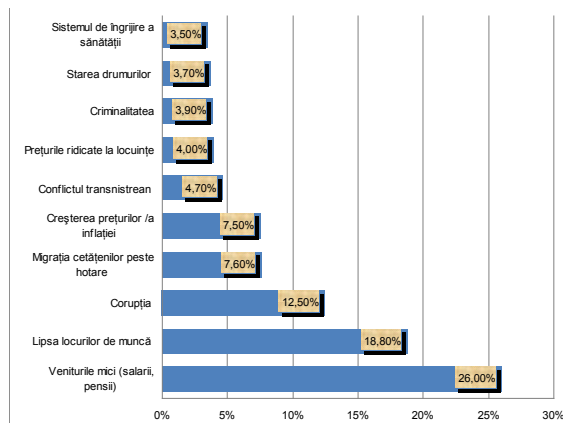
Astfel, conform datelor de sondaj, cele mai importante probleme cu care se confruntă astăzi R. Moldova sunt de natură social-economică. Putem clasifica problemele cetățenilor în trei categorii, în funcție de importanța lor percepută.

Prima categorie (peste 15%) include problemele „veniturilor (salarii, pensii)” – percepută ca majoră pentru 26% dintre respondenți și cea a „lipsei locurilor de muncă” – percepută ca problemă importantă de 18% dintre cei intervievați.

A doua categorie (între 5-15%) include „corupția” (12,5%), „migrația cetățenilor peste hotare” (7,60%), „creșterea prețurilor” (7,50%).

A treia categorie (sub 5%) include „conflictul transnistrean” (4,70%) și alte probleme de ordin social considerate importante de mai puțin de 4% din populație.

Fig. 1: Cele mai importante probleme ale populației RM

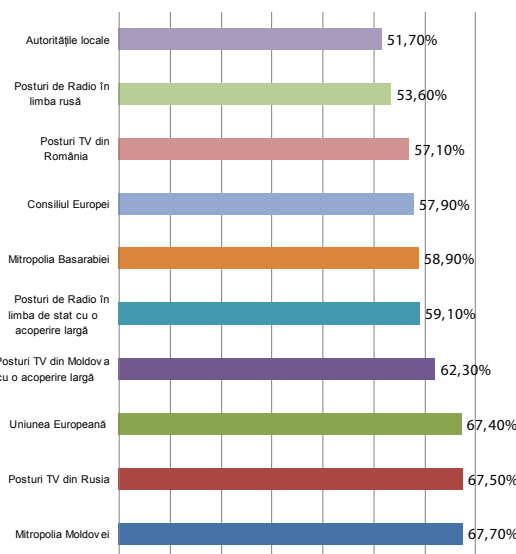
2.2. Mitropolia Moldovei, televiziunea rusă și UE se bucură de cea mai mare încredere din partea cetățenilor

Încrederea în UE este destul de sporită în rândul cetățenilor, astfel încât această instituție se situează pe a treia poziție în topul încrederii cetățenilor, cedând, ne semnificativ, doar Mitropoliei Moldovei și Posturilor TV din Rusia. Instituțiile europene sunt privite pozitiv de cetățeni și prin prisma activităților desfășurate în procesul de integrare europeană a R. Moldova, în comparație cu instituțiile naționale.

Astfel, Delegația Comisiei Europene (60,7%), Ambasadatele statelor membre ale UE (57,9%) și Biroul Consiliului Europei (57,8%) sunt mai apreciate de mai mulți cetățeni decât instituțiile statale: Guvernul (42,4%), Președinția (41%), Parlamentul (40,6%).

O altă instituție „internă”, Mitropolia Basarabiei, asociată cu un stat membru al UE, respectiv România, se bucură, de asemenea, de încredere consistentă din partea publicului (58,9%).

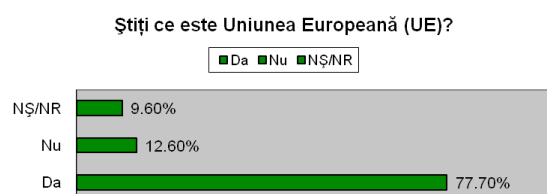
Fig. 2: Nivelul încrederii în instituțiile publice și private din R. Moldova

2.3. Populația consideră că are cunoștințe de bază despre UE

Cunoașterea UE printre cetățenii RM a fost evaluată printr-o întrebare directă. Această întrebare a avut rolul de a deschide comunicarea cu respondenții pe subiectul cunoștințelor generale față de instituțiile comunitare (imaginea, gradul de cunoaștere, valul de așteptări pozitive sau negative, realiste sau nerealiste). Un procent relativ înalt consideră că știe ce este UE.

Fig. 3: Gradul de cunoaștere față de UE

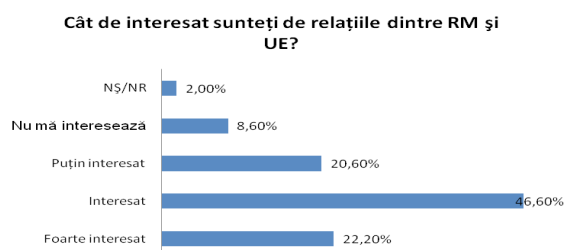

2.4. Majoritatea populației este interesată de UE și relațiile RM cu aceasta

Cunoașterea generală este alimentată de motivație și interese individuale, până la urmă. Cu alte cuvinte, cunoașterea instrumentală a UE este considerată un indicator mult mai relevant pentru că descrie o valoare acțională, îndreptată spre comportamente, acțiuni sau voința de a cunoaște în continuare diverse aspecte ale integrării europene. Respondenții au fost rugați să răspundă dacă sunt interesați de relațiile RM și UE și au răspuns că sunt „foarte interesați” (22,2%) și „interesați” (46,60%), deci un grad însemnat de atenție față de UE (67,2%).

Profilul sociologic al susținătorului UE în R.Moldova este următorul: tânăr, 18-29 ani, student sau cu studii înalte, moldovean/român sau bulgar, în general cu un membru al familiei plecat într-o țară UE.

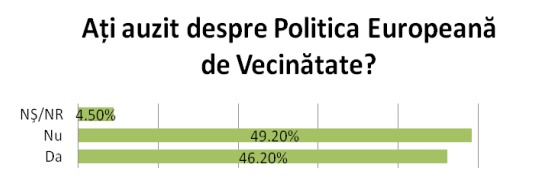
Fig. 4: Gradul de interes față de relațiile RM - UE

2.5. Jumătate din populație are cunoștințe despre PEV

De la cunoașterea generală a UE, chestionarul a inclus întrebări mai specifice, legate de informarea cetățenilor cu privire la politica specifică a UE față de vecinătățile sale limitrofe, Politica Europeană de Vecinătate, având cea mai mare relevanță față de interesele cetățenilor și a societății în ansamblu din RM. În acest moment putem observa că cea mai mare parte dintre respondenți nu sunt la curent cu existența PEV, ezităările reprezentând doar un segment foarte îngust de răspunsuri.

Fig. 5: Gradul de informare față de PEV

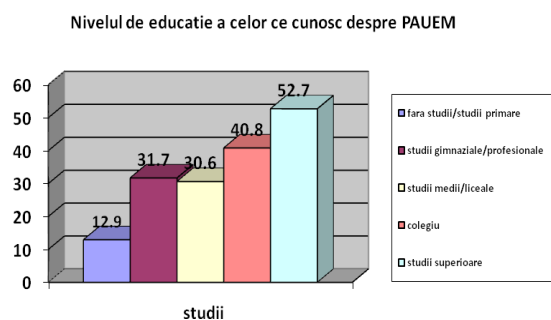

2.6. Numai o treime din populație știe despre existența Planului de acțiuni UE-RM

Numai 32% dintre respondenți știu de existența unui Plan de acțiuni UE-RM față de 60%, care nu știu și 3% - răspunsuri neclare. Chiar și existența unui sfert informați de respondenți reprezintă, în opinia noastră, un fapt statistic semnificativ, luând în considerație complexitatea obiectivelor arborate de PAUERM, precum și faptul că opinia publică a obținut de regulă o anumită imunitate față de existența diverselor strategii și planuri de acțiuni, elaborate de autoritățile publice ale RM pe diverse subiecte și priorități de reformă internă. Totuși, nu există scuze, mai ales pentru instituțiile guvernamentale sau media de stat, că 60% dintre cetățenii RM nu știu despre existența PAUERM. Lipsa de informare pe această temă se poate explica prin influența extrem de mare pe care televiziunea rusă o are în RM.

Raportul celor care cunosc despre PAUERM este direct dependent de studiile respondenților (Fig. 6). Astfel, cel mai puțin informați sunt respondenții fără studii (12,9%) și este în creștere, până la 52,7% printre respondenții cu studii superioare.

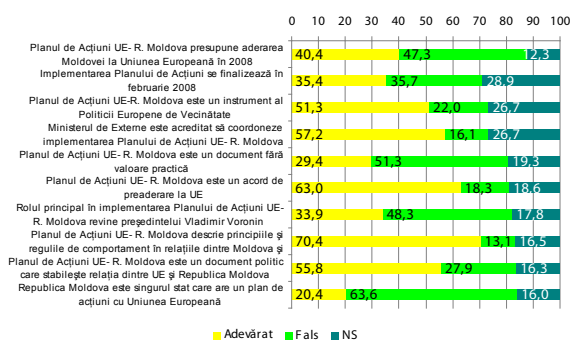
Fig 6: Corelație educație – informație față de PAUERM

2.7. Populația are idei greșite despre semnificația Planului de acțiuni UE-RM

Simplul enunț cu privire la cunoașterea PAUERM nu oferă suficientă relevanță statistică. Adeseori, respondenții își atribuie cunoașterea unor sfere ori documente cu totul străine ca urmare a unui efort de complianță, de aliniere conformistă față de grupul „celor avizați”, pretinzând mai mult respect din partea celor care evaluează răspunsurile. Urmând această logică, am încercat să validăm gradul de cunoaștere efectivă a PAUERM prin intermediul unor afirmații cu valabilitate relativă, mai mult sau mai puțin corecte, și asupra cărora am rugat respondenții să se pronunțe.

Fig. 7: Ce și cum știe populația RM în legătură cu semnificația PAUERM?

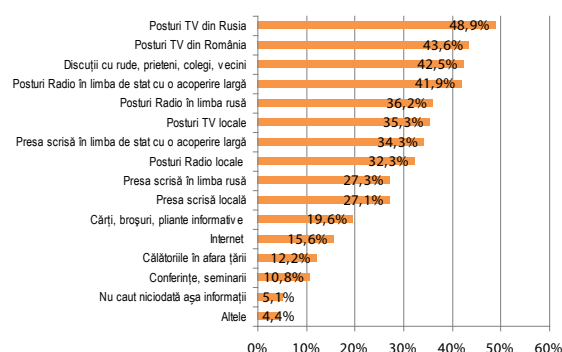
Analiza răspunsurilor obținute la întrebarea anterioară sugerează existența unui număr important de stereotipuri, sau chiar idei false, cu privire la rolul și însemnătatea Planului de acțiuni pentru relațiile RM cu UE. Foarte mulți respondenți consideră că acest acord este exclusiv oferit RM, sau că acesta presupune aderarea la UE în 2008.

În concluzie, deși se vorbește mult la nivel guvernamental, populația știe destul de puțin despre ce înseamnă cu adevărat efortul de integrare europeană, care sunt costurile și care este traseul de urmat.

2.8. Populația nu se informează despre problematica europeană din surse mass-media

Arealul mijloacelor de informare asupra instituțiilor UE este formal variat, dar numai în aparență, pentru că cei mai mulți respondenți pur și simplu nu sunt interesate să se informeze despre UE. Cel mai mare număr de respondenți preferă să se informeze din alte surse decât cele legate de presă scrisă, mass-media în general, conferințe de presă și călătorii în străinătate. Răspunsurile colectate aici sunt spontane, respectiv fără indicarea sursei de informare posibile. Rezultatele nu sunt încurajatoare.

Fig. 8: De unde se informează populația RM în legătură cu UE?

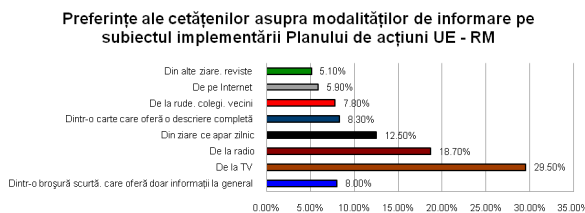

2.9. Televiziunea și radioul oferă cea mai multă informație despre PA

Puși în fața alternativelor, cetățenii decid că TV și Radioul sunt sursele primare de informare. Posturile TV și Radio dețin de departe cel mai influent rol în informarea cetățenilor asupra implementării PAUERM (cu 29,5% și 18,7%). Presa scrisă ocupă ultimul loc (5,1%), cu mult după presa electronică, publicații scrise, comunicarea cu vecinii și rudele, și chiar internet. Se remarcă preferințele cetățenilor pentru informația distribuită prin intermediul mass media electronice, dar și interesul pentru publicații/broșuri cu caracter cognitiv/analitic, destinate informării publice (8,6% și 8,3%). Observăm că preferințele cetățenilor sunt încă în proces de cristalizare și că noi modalități de diseminare a informației sunt destul de apreciate printre consumatorii nepretențioși de informație, din RM. Aceste preferințe corelează puternic cu vârsta și studiile. Astfel, ar prefera să se informeze din Internet aproximativ a cincea parte dintre cei cu studii liceale și mai înalte dintre respondenți, dar se informează, de la 5% cei cu

școală gimnazială/primară pînă, la 29% - cei cu studii superioare.

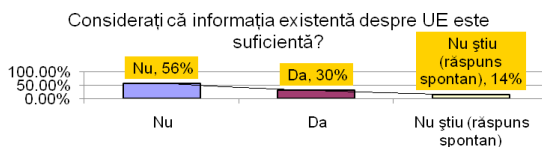
Fig. 9: De unde preferă populația RM să se informeze în legătură cu PAUERM?

2.10. Informația despre UE este percepută ca fiind insuficientă

Deși cetățenii se informează din diverse surse asupra relației RM cu UE, cei mai mulți dintre ei consideră informația existentă nesatisfăcătoare (56%). Doar 30% se arată mulțumit de calitatea informației la care au acces în prezent, față de 14%, care nu au răspuns.

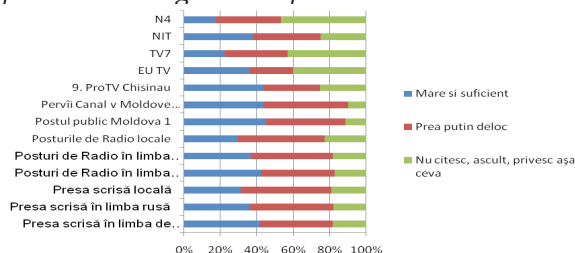
Fig. 10: În RM este suficientă informația despre UE?

2.11. Posturile radio informează cel mai bine despre relațiile RM-UE, iar televiziunea oferă cea mai bună informație despre UE

Cele mai înalte scoruri de mulțumire față de modul în care presa din RM reflectă procesul de integrare europeană și implementarea PAUERM aparțin posturilor locale de radio. În ceea ce privește obținerea informațiilor despre UE, cetățenii urmăresc informația de la posturile TV din Moldova, Rusia și România, acestea fiind principalele canale de informare.

Fig. 11: Cum reflectă mass-media din RM procesul de integrare europeană?

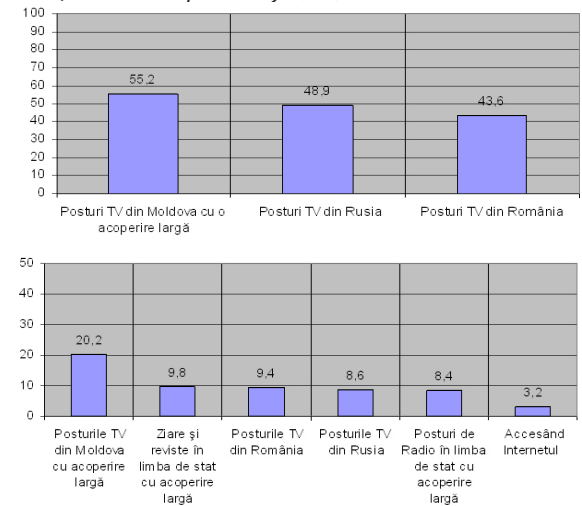

Pentru informarea despre implementarea Planului de Acțiuni RM-UE, cetățenii au preferat să vizio-

neze Posturile TV din Moldova cu acoperire largă, ziarele și revistele în limba de stat, posturile TV din România. Un număr foarte mic de populație utilizează Internetul pentru a se informa despre progresele PAUERM (doar 3,2%). În fond, preferințele cetățenilor pentru informare nu diferă mult de sursele actuale pe care le utilizează.

De unde vă informați sau ați prefera să vă informați despre Uniunea Europeană, politicile ei, instituțiile ei?

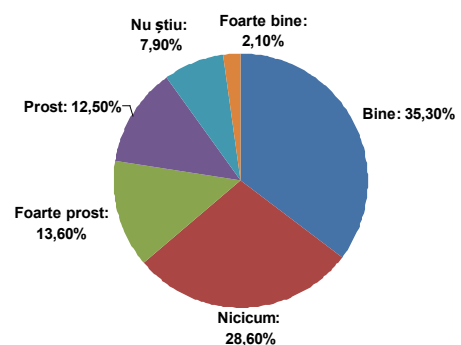
Fig. 12: De unde se informează (sus) sau ar prefera să se informeze despre UE (jos)? (în %)

2.12. Numai o treime din populație crede că imaginea Moldovei în Europa este favorabilă

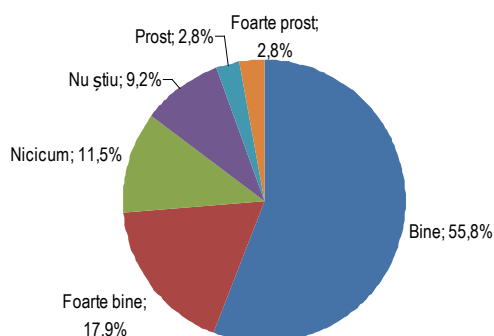
Felul în care consideră respondenții că este privită RM în străinătate (UE) influențează puternic comportamentul și opiniile lor față de integrarea europeană, în ansamblu. Oamenii tind să manifeste rezistență la integrarea într-un mediu ostil, ori despre care se crede că aduce amenințare identităților individuale ori comunitare. Circa 35% din respondenți consideră că RM este bine privită în UE, față de 14%, care apreciază imaginea RM în UE ca fiind „proastă” și „foarte proastă” (12%). Doar 2% consideră că RM este foarte bine privită în UE, iar 29% consideră că RM nu este „nicicum privită” în UE.

Fig. 13: Cum este privită RM în UE?

Opinia publică este destul de auto-critică vis-a-vis de imaginea RM în UE. Totodată, 56% din respondenți consideră că UE este bine privită în RM, iar 18% consideră că ea este „foarte bine” privită.

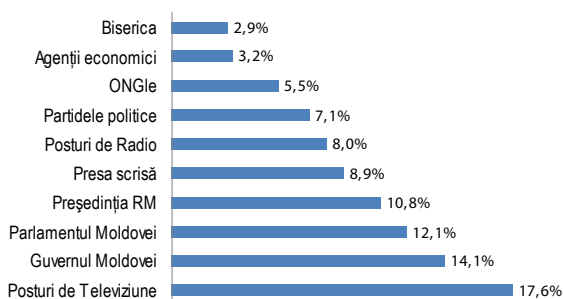
Fig. 14: Cum este privită UE în RM?

2.13. Televiziunea contribuie cel mai mult la integrarea europeană a RM

Respondenții consideră că prin informare, mass media electronică contribuie, cel mai mult la procesul de integrare europeană a RM, și asta chiar dacă anterior circa 56% estimaseră nesatisfăcătoare informația la care au acces pentru a se informa despre UE. Posturile TV sunt creditate cu aprecieri mai înalte decât autoritățile centrale (Guvernul, Parlamentul și Președinția RM) cu privire la contribuția lor de integrare (14,1%-10,8%), fiind urmate de publicațiile scrise (ziare și reviste) – 8,8%, posturi de radio – 8%, partide politice – 7,1%, ONG-uri – 5,5%, agenți economici – 3,2% și biserică.

Fig. 15: Instituțiile care contribuie cel mai eficient la procesul de integrare europeană a RM?

2.14. Pentru moldoveni, UE înseamnă prosperitate economică; NATO - aspecte militare; CSI - relație cu Rusia

Încrederea pe care cetățenii o manifestă în raport cu diverse organizații este întotdeauna fructul percepțiilor dominante în societate și al atitu-

dinii individuale, formate pe baza informației ori lipsei acesteia. Uniunea Europeană este văzută de către cetățenii Moldovei în special prin: Prosperitate economică (16,4%), Pace (15,3%), Libertatea de a călători, studia și a lucra în UE (14,3 %), Mai multe locuri de muncă (11,6%), Bunăstare materială (9,9%) etc.

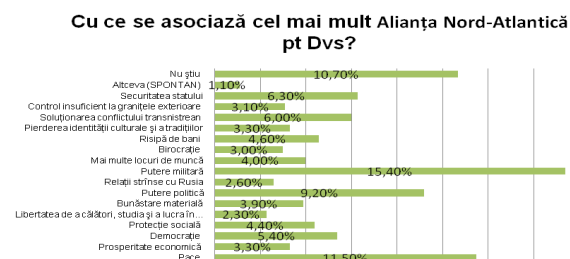
Tabel 16: Cu ce se asociază UE?

NATO este percepută de cetățenii R. Moldova mai degrabă în termeni militari, în ciuda faptului că Alianța se definește astăzi ca una politico-militară. Această asociere arată gradul redus de informare al populației în ceea ce privește NATO și lipsa de educație publică în legătură cu tema respectivă. De asemenea, NATO se asociază și cu „puterea politică” (9,2%) dar, aparent paradoxal, și cu „pacea” (11,5%). În plus cetățenii asociază NATO și cu „securitatea statului” (6,30%) și „democrația” (5,4%).

Cert este că dimensiunea *politică* a Alianței rămâne o necunoscută pentru populația din R. Moldova, la fel și dimensiunea *economică*. Problema educației publice rămâne o prioritate pentru instituțiile R. Moldova.

Fig. 17: Cu ce se asociază NATO?

CSI este organizația asociată cel mai mult cu Federația Rusă (18,70%), și aceasta este corelația de departe cea mai puternică. Urmează la mare distanță „pacea” (7%) și prosperitatea economică (6,10%). Însă CSI nu este percepută ca o soluție economică pentru R. Moldova de către cetățenii ei, în pofida faptului, sau tocmai din acel motiv, că este asociată preponderent cu Federația Rusă.

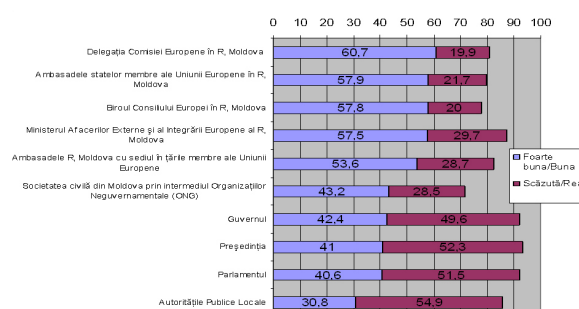
Fig. 18: Cu ce se asociază CSI?

2.15. Delegația Comisiei Europene se bucură de o mai mare încredere a publicului în promovarea integrării europene decât propriile instituții ale statului

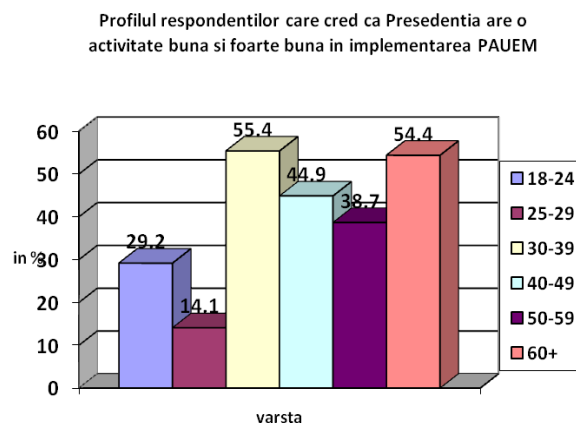
Instituțiile europene sunt privite pozitiv de cetățeni și prin prisma activităților desfășurate în procesul de integrare europeană a R. Moldova, în comparație cu instituțiile naționale. Astfel, Delegația Comisiei Europene (60,7%), Ambasadale statelor membre ale UE (57,9%) și Biroul Consiliului Europei (57,8%) sunt privite pozitiv de mai mulți cetățeni decât instituțiile statale: Guvernul (42,4%), Președinția (41%), Parlamentul (40,6%). O altă instituție „internă”, Mitropolia Basarabiei, asociată îndeobște cu un stat membru al UE, respectiv România, se bucură și aceasta de o încredere consistentă din partea publicului (58,9%).

Fig. 19: Aprecierea instituțiilor în promovarea integrării europene a RM și implementarea PAUERM?

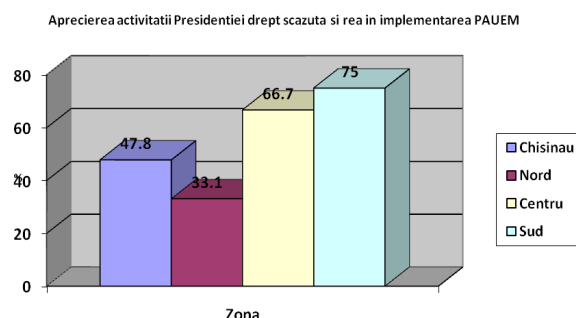
Observăm o diferență în funcție de vârstă a celor care consideră că Președinția are o activitate bună și foarte bună în promovarea integrării europene a R. Moldova și implementarea Planului de Acțiuni RM-UE, aceasta fiind cea mai mică la persoanele cu vârsta cuprinse între 25-29 ani (14,1%), dar cu mult mai înaltă la cei de 30-39 ani și la persoanele mai în vârstă de 60 ani (fig.).

Fig. 20: Profilul celor care cred că președintele are o activitate bună/foarte bună în implementarea PAUERM

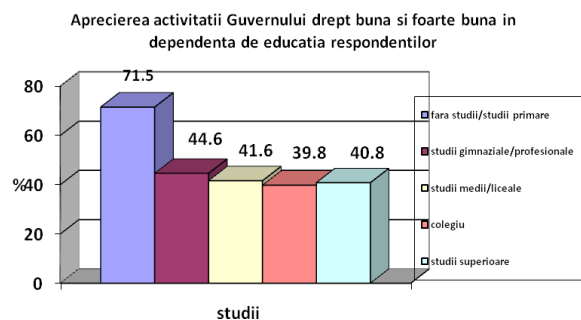
Diferențe sunt și în funcție de zonele geografice unde locuiesc respondenții, în zonele de centru și sud activitatea Președinției fiind văzută drept scăzută și rea în proporție de 66,7% și, respectiv, 75%.

Fig. 21: Profilul geografic al celor care nu apreciază activitatea președinției în implementarea PAUERM

Aproximativ aceeași situație se înregistrează referitor la aprecierea activității Parlamentului, dar nu și referitor la cea a Guvernului. Am concluzionat în acest context că aprecierea activității acestor instituții în direcția integrării europene corelează puternic cu încrederea în aceste instituții a diferitelor grupări ale populației, dar și cu informarea. Astfel, cel mai bine apreciază activitatea Guvernului în acest sens respondenții cu cel mai scăzut nivel de educație (71,5% față de aproximativ 40-45% în rândul celorlalți respondenți).

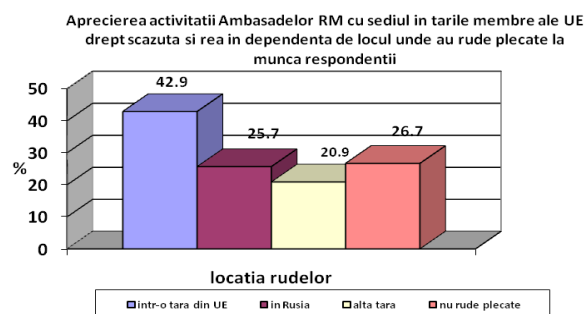
Fig. 22: Profilul educațional al celor care apreciază favorabil activitatea Guvernului în implementarea PAUERM

Aprecierea activității Ministerului Afacerilor Externe și al Integrării Europene este aproximativ aceeași pentru întreg eșantionul, cu excepția profilului geografic al respondenților. Astfel, 70,7% dintre respondenții din Chișinău consideră activitatea acestei instituții drept bună și foarte bună în acest domeniu, față de 56,9% în zona de nord, și aproximativ 48% în zonele de centru și sud.

Dacă vom considera drept cele mai informate în ce privește activitatea Ambasadelor R.Moldova cu sediul în țările membre ale Uniunii Europene acele persoane care au rude plecate la muncă în aceste țări, atunci observăm că tocmai acestea apreciază drept scăzută sau rea activitatea acestora în domeniul susținerii integrării europene a țării noastre.

Fig. 23: Aprecierea activității ambasadelor RM în funcție de locul unde pleacă rudele la muncă

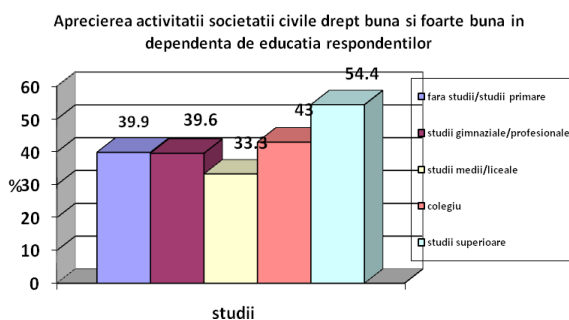
Activitatea Ambasadelor statelor membre ale Uniunii Europene în R.Moldova, care sunt amplasate în Chișinău, este apreciată în măsură mai mare drept fiind mai bună de către locuitorii din Chișinău (62,5%), față de cei din zona de centru (53,2%), dar și de cei din nord și respectiv sud (aproximativ 58%).

Activitatea Delegației Comisiei Europene este, din contra, mai apreciată de către respondenții

din nord (71%), urmați de către cei din Chișinău (64,1%).

Aprecierea bună și foarte bună a eforturilor societății civile este aproximativ aceeași pe întreg eșantionul, înregistrând valori mai mari în funcțiile de studiile respondenților.

Fig. 24: Aprecierea activității societății civile în funcție de nivelul de educație a respondenților

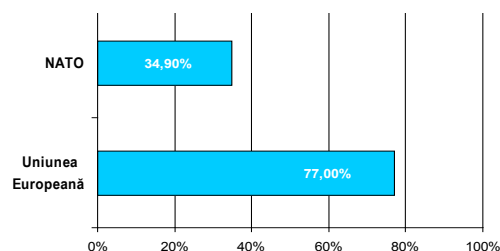

În ceea ce privește informarea cetățenilor despre integrarea europeană constatăm un interes scăzut din partea cetățenilor pentru a afla mai multe informații, aceștia preferând să se informeze din resursele tradiționale. Astfel, cetățeanul preferă comoditatea de a primi informația de la TV și Radio, și mai puțin să o caute în Internet, pliante, broșuri, seminare, conferințe. Aceste preferințe corelează puternic cu vârsta și studiile: preferă să se informeze din Internet aproximativ a cincea parte dintre cei cu studii liceale și mai înalte dintre respondenți, dar se informează, de la 5% cei cu școală gimnazială/primară, până la 29% - cei cu studii superioare.

2.16. Majoritatea populației ar vota pentru aderarea la UE și o treime pentru aderarea la NATO

Respondenții se pronunță clar în favoarea UE (69%), în eventualitatea unui referendum în care ar fi invitați să voteze pentru aderarea RM, și în proporție de 34%, în favoarea aderării la NATO. Despre NATO au auzit 88% dintre respondenți, iar aceste cunoștințe sunt puternic corelate cu studiile respondenților, în special pentru NATO, și mai puțin pentru UE.

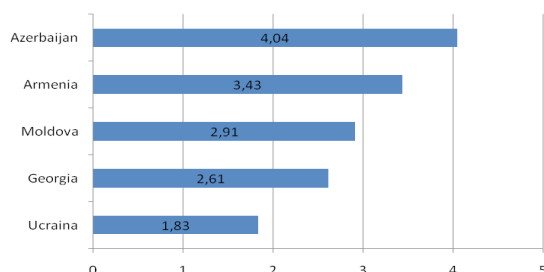
Fig. 25: *Votul pentru aderarea la UE și NATO*

2.17. *Moldova va adera la UE după Ucraina și Georgia*

Întrebați despre ordinea în care următoarele țări ar putea adera la UE, respondenții creditează cu cele mai mari șanse Ucraina și Georgia, RM revenindu-i al 3 loc, dar înainte de Armenia și Azerbaijan. Scorurile mai mici arată ordinea de prioritate, calculată în funcție de numărul de răspunsuri pozitive pe o scală de la 1 la 5, în care cele mai mari valori au fost acordate țărilor „re-stante”, iar cele mai mici – celor care au primele șanse de aderare la Uniunea Europeană, în opinia respondenților.

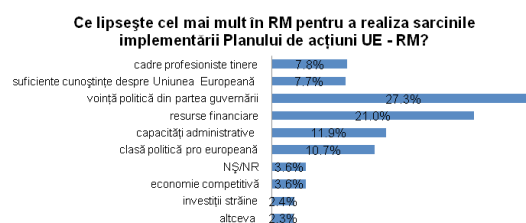
Fig. 26: *Ordinea integrării în UE a statelor din Est în opinia respondenților*

2.18. *Lipsa voinței politice și insuficiența resurselor financiare încetinesc procesul de integrare europeană*

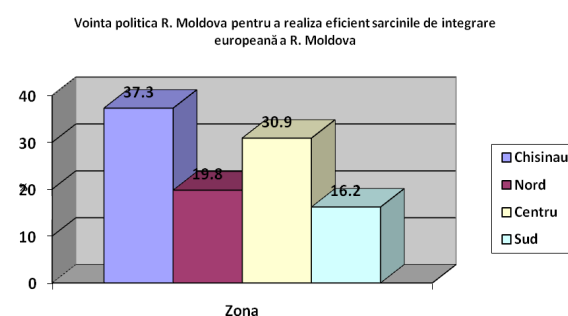
Studiul evaluează o serie de lacune resimțite acut de opinia publică în RM în ceea ce privește implementarea PAUERM. Printre cele mai importante dintre ele vom nota: lipsa voinței politice (27,3%), deficitul de resurse financiare alocate realizării sarcinilor stabilite (21%), lipsa de capacități administrative (11,9%) și volatilitatea angajamentului asumat chiar de clasa politică, privită oarecum diferit de guvernare (10,7%).

Fig. 27: *Ce lipsește RM pentru a implementa PAUERM?*

Lipsa voinței politice pentru a realiza eficient sarcinile de integrare europeană a R. Moldova este cel mai puternic resimțită de către populație la Chișinău (37,3%) și cel mai puțin – în zona de nord (19,8%). Cei mai puțini care identifică lipsa voinței politice drept impediment în calea integrării europene a țării sunt persoanele fără studii sau cu studii primare (17,%%), în același timp, ei pun accentul pe lipsa resurselor financiare (25,6%), fără a mai enunța alte impedimente.

Fig. 28: *Corelația dintre lipsa „voinței politice” pentru implementarea PAUERM și locația geografică*

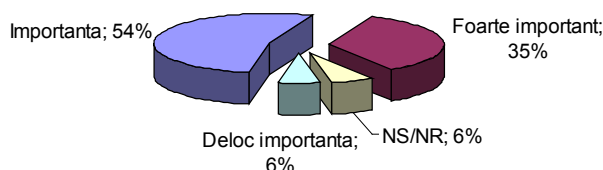

Competitivitatea economică și investițiile sunt tratate ca fiind derivatele „capacității administrative” și voinței politice (după cum și sunt în definitiv).

2.19. *Calitatea vieții cetățenilor RM depinde de calitatea și gradul de implementare a PA*

Deși nu sunt suficient de bine informați despre PEV, PAUERM și relația RM cu UE, majoritatea absolută a respondenților sunt conștienți de faptul că de calitatea implementării acestor angajamente depinde nivelul de calitate a vieții lor în RM. Astfel, circa 35% din respondenți consideră implementarea riguroasă a PA drept „foarte importantă”, iar 54% „importantă” pentru calitatea vieții, și doar 5% consideră lipsit de importanță procesul de implementare a PAUERM.

Fig. 29: Corelația dintre implementarea PAUERM și îmbunătățirea calității vieții

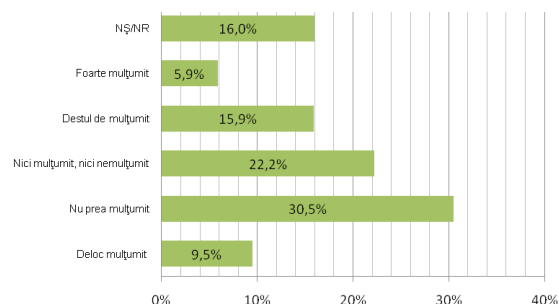
Ar mai fi de menționat faptul că 7% dintre femei, față de 1,9% dintre bărbați consideră că implementarea corespunzătoare a sarcinilor de integrare europeană de către autoritățile de la Chișinău nu are nici o importanță pentru îmbunătățirea calității vieții în R. Moldova. La fel, nu acordă nici o importanță acestui fapt pensionarii (6,1%), față de alte grupuri sociale, dar și cei care intenționează să plece sigur din țară (7,1%), față de cei care nu sunt siguri dacă vor pleca (3,6%) și cei care nu au intenția de a părăsi țara (4%).

2.20. Populația este nemulțumită față de implementarea unor capitole ale PAUERM

Chiar dacă importanța implementării PAUERM este aproape unanim apreciată și nu există rezerve semnificative cu privire la caracterul benefic al efectelor sale, evaluarea nemijlocită a capitolelor PA denotă o atitudine critică și rezerve din partea respondenților. Altminteri spus, respondenții sunt conștienți de necesitatea implementării PAUERM, dar nu sunt foarte convinși că actuala guvernare a făcut ceea ce trebuia pentru îndeplinirea acestui deziderat sau ar putea-o face în viitor.

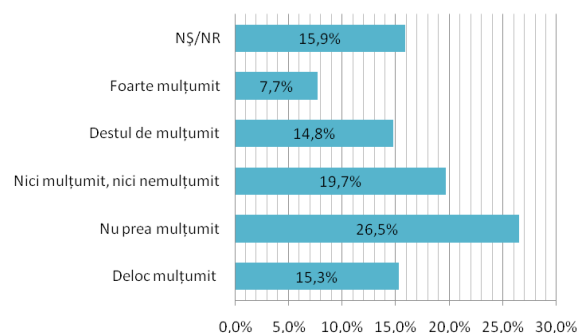
Această reacție se manifestă în câteva ipostaze: pe de o parte prin intensitatea răspunsurilor celor nemulțumiți și deplin nemulțumiți față de implementarea unor capitole anume, dar și prin localizarea unor segmente importante de non-răspunsuri, sau de răspunsuri evazive, care se ridică aproximativ la o valoare comparabilă cu cei nemulțumiți. Astfel, găsim circa 40% nemulțumiți față de implementarea Capitolului I „Dialogul politic și reformele democratice” față de 21,8% mulțumiți și circa 38,2% – ezitanți și non-răspunsuri.

Fig. 30: Evaluarea implementării dialogului politic și reformelor democratice

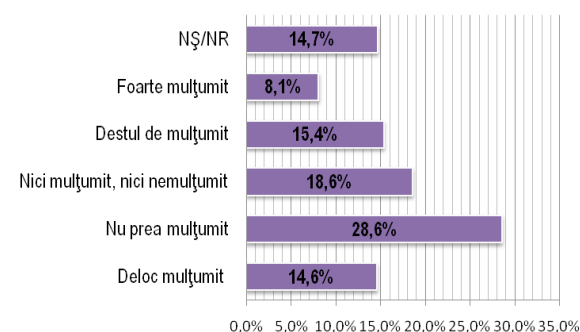
O situație similară o întâlnim la evaluarea Capitolului II „Cooperarea pentru soluționarea conflictului transnistrean”, în care circa 41,8% respondenți sunt nemulțumiți, față de 22,5% mulțumiți, și 35,6 – ezitari și non-răspunsuri.

Fig. 31: Evaluarea eforturilor guvernamentale pentru soluționarea conflictului transnistrean

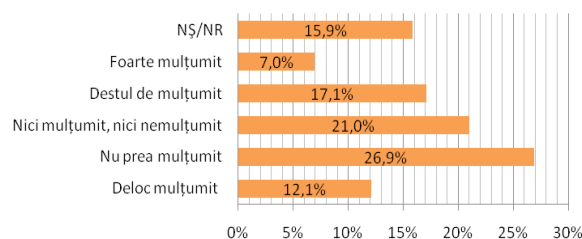
Capitolul III - „Reforma și dezvoltarea social-economică” - acoperă atitudinea opiniei publice față de situația lor economică, în acest moment. Din acest motiv și răspunsurile obținute sunt contradictorii: 43,2% se declară nemulțumiți, față de 23,3% - mulțumiți și peste 33,3% nehotărâți.

Fig. 32: Evaluarea eforturilor guvernamentale de implementare a reformelor socio-economice

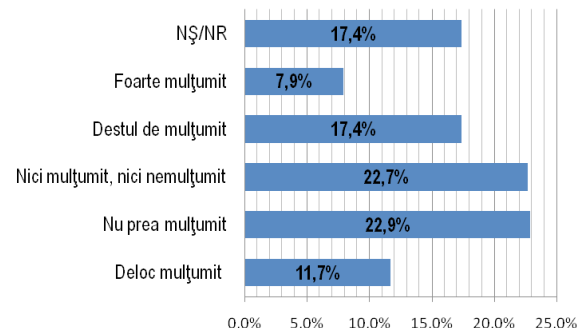
Capitolul IV - „Comerțul, piața și reforma regulatorie” - urmează, în linii mari, aceeași logică reflexivă a opiniei publice, care califică 39% ca fiind nemulțumiți de implementarea lui, față de 24,1% - mulțumiți și 36,9% - ezitări și non-răspunsuri.

Fig. 33: Evaluarea eforturilor guvernamentale de impulsione a relațiilor comerciale ale RM

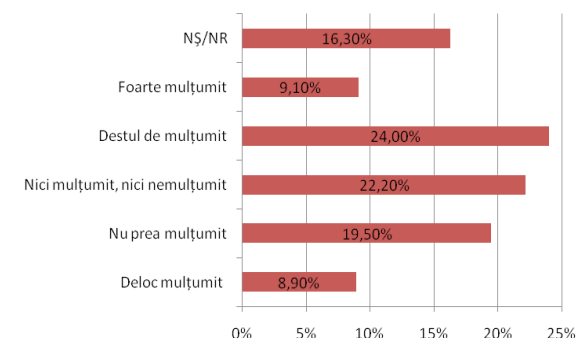
Capitolul V - „Cooperarea în domeniul justiției și afacerilor interne” - repartizează în felul următor răspunsurile primite: 34,6% - opinii nemulțumite de implementare, 25,3% - opinii mulțumite și circa 40,3% - nehotărâți.

Fig. 34: Evaluarea eforturilor guvernamentale de implementare a reformelor în justiție și afaceri interne

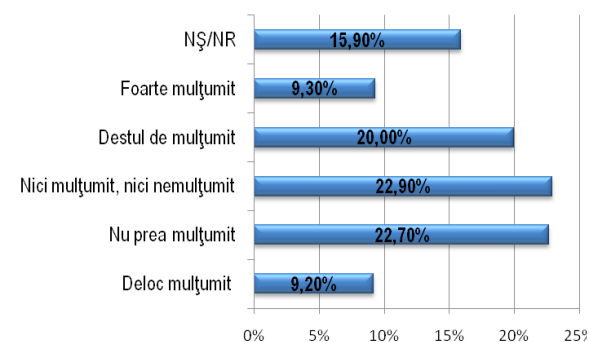
Capitolul VI - „Transport, energie, telecomunicații, mediu și cercetări” - se referă la proiectele de infrastructură, transport și energie, complicând puține spectrul răspunsurilor posibile. Totuși, respondenții notează cu destulă încredere circa 33,1% - opinii mulțumite față de implementarea acestui capitol, 22% - opinii nehotărâte, 16,3% - non-răspunsuri și circa 28,5% - opinii nemulțumite.

Fig. 35: Evaluarea eforturilor guvernamentale de implementare a reformelor în domeniile transportului, energiei și telecomunicațiilor

Ultimul capitol, al VII, se referă la contactele interumane și obține, în clasamentul evaluărilor făcute de respondenții acestui sondaj circa 31,9% - opinii nemulțumite, 29,3% - opinii mulțumite, și circa 38,8% - atitudini neclare ori non-răspunsuri.

Fig. 36: Evaluarea eforturilor guvernamentale de implementare a reformelor în domeniul „contactelor interumane”

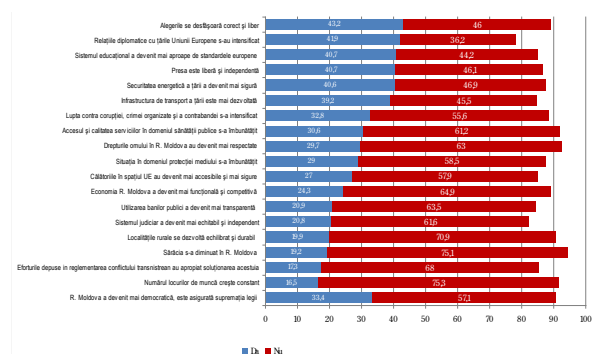

2.21. Populația nu percepe îmbunătățiri semnificative în rezultatul implementării PA

Analiza răspunsurilor colectate la evaluarea impactului social al PAUERM relevă faptul, deloc surprinzător, că cetățeanul nu a simțit aproape deloc schimbări esențiale în viața sa individuală. În cei 3 ani de implementare a PAUERM: numărul locurilor de muncă nu a crescut (75,3%), iar diminuarea sărăciei nu s-a produs cu efecte vizibile pentru individ (75,1%); dezvoltarea echilibrată și durabilă a localităților rurale și cele urbane nu este sesizabilă (70,9%), și nici nu putem proba existența unor evoluții semnificative în ceea ce privește reglementarea conflictului transnistrean (68%).

În plan global, economia RM nu a devenit mai funcțională sau mai competitivă (64,9%), utilizarea banilor publici nu a devenit mai transparentă (63,5%), iar drepturile omului în R. Moldova nu au devenit mai respectate (63%). Datele sondajului arată că mai puțin de jumătate din cetățenii R. Moldova consideră că: alegerile se desfășoară corect și liber (43,2%), relațiile diplomatice cu țările Uniunii Europene s-au intensificat (41,9%), presa a devenit mai liberă și independentă (40,7), sistemul educațional s-a apropiat de standardele europene (40,7%).

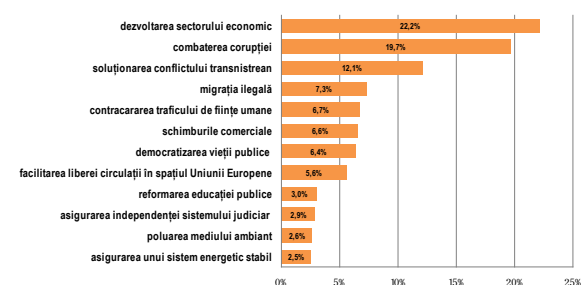
Fig. 37: Percepția populației asupra schimbărilor din R. Moldova în ultimii trei ani

2.22. Dezvoltarea economiei și combaterea corupției trebuie să fie prioritățile guvernului

Dacă ar fi să evaluăm domeniile unde autoritățile ar trebui să se concentreze, acestea ar fi: asupra dezvoltării sectorului economic (22%), combaterii corupției (19,7%), soluționării conflictului transnistrean (12,1%) și fenomenului migrației ilegale (7,3%).

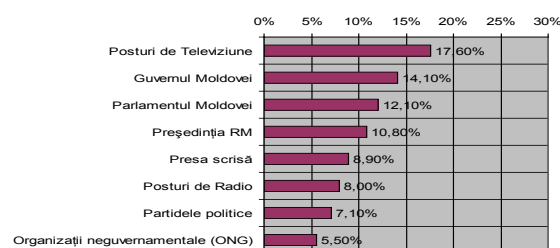
Fig. 38: Prioritățile Guvernului pentru integrarea europeană în percepția populației

În ceea ce privește prestația instituțiilor în procesul de integrare europeană, acesta este perceput diferit de către cetățeni. În opinia acestora, paradoxal, cel mai eficient contribuie la integrarea europeană - posturile TV (17,5%), după care, așa cum ar fi trebuit de la bun început, revin în

drepturi instituțiile publice din Moldova: Guvernul (14,1 %), Parlamentul (12,10%), Președinția (10,8%) și Presa scrisă (8,90%). Este interesant că cetățenii apreciază destul de modest aportul unor instituții care ar trebui să aibă un rol primordial, ca Partidele politice (7,10%), Organizațiile neguvernamentale (ONG) (5,50%), Agenții economici (3,20%), Mediul academic (2,60%). Restanțieră este și administrația publică locală (2,30%).

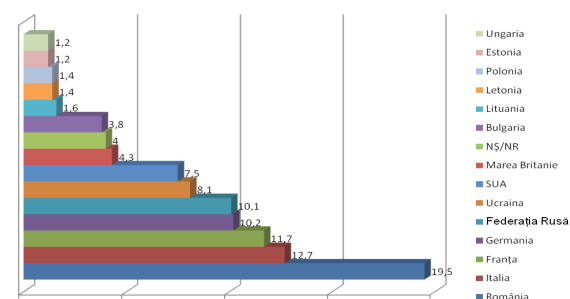
Fig. 39: Cine contribuie la integrarea europeană?

2.23. România poate ajuta cel mai mult Moldova în procesul de integrare europeană

Grupul statelor care pot ajuta cel mai mult RM în procesul de integrare europeană este de departe condus de România (cu circa 19,5%), urmată de aproape de Italia (12,7%) și Franța (11,7%), Ucraina (10,1%) și SUA (7,5%). Surprinzător, printre statele care pot ajuta RM pentru aderarea la UE se regăsește și Rusia – cu 10,10%. Paradoxul acestei alegeri făcute de respondenți ține, aparent, de ambiguitatea și rolul deosebit al vecinului nordic în ceea ce privește influența sa asupra procesului politic și economic din RM, ceea ce se răsfrânge implicit și asupra rolurilor cu totul improprie pe care vocea publicului i le atribuie, cu diverse ocazii.

Tabel 40: România este statul care ar putea ajuta cel mai mult RM în procesul de integrare europeană

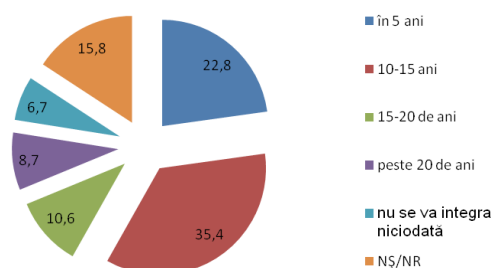

2.24. RM va adera la UE în 10-15 ani

Observăm că respondenții acestui sondaj refuză categoric să trateze aderarea RM la UE în ter-

meni abstracti, evitând după obiceiul diplomaților, să se pronunțe asupra termenilor de aderare. Respondenții doresc să se pronunțe ferm pentru aderare și numesc perioada cea mai potrivită pentru acest eveniment următorii 10-15 ani (35,4%), sau următorii 15-20 ani (10,6%). Circa 8,7% consideră că aderarea RM la UE ar putea avea loc în următorii 20 ani, iar circa 6,7% susțin că RM nu se va putea integra niciodată în UE.

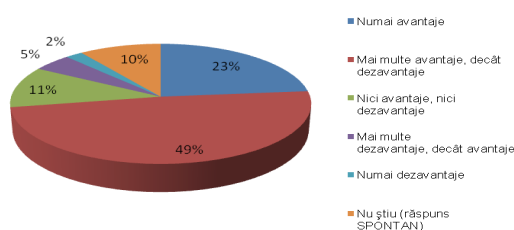
Fig. 41: Când cred cetățenii că va adera RM la UE? (%)

2.25. RM va avea doar de câștigat prin aderarea la UE

Circa 48,7% dintre respondenți consideră că aderarea Moldovei la UE ar presupune mai multe avantaje decât dezavantaje. (23,5% consideră că va constitui doar avantaje, iar 11,1% nici avantaje, nici dezavantaje). Circa 73,3% din cei chestionați afirmă că aderarea Moldovei la UE ar fi un lucru bun, iar 14, 3% consideră că nu este nici bun, nici rău.

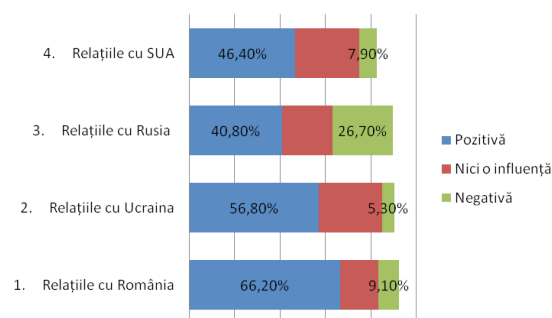
Fig. 42: Percepția avantajelor și dezavantajelor ca urmare a aderării la UE

2.26. Aderarea la UE va îmbunătăți relațiile cu țările vecine

Totodată, cel mai mult ar influența pozitiv integrarea europeană asupra relațiilor RM cu statele vecine: România și Ucraina (66,2% și 56,8%), în timp ce avansarea procesului de adaptare instituțională la standardele UE ar putea provoca relații negative cu Rusia (26,7%).

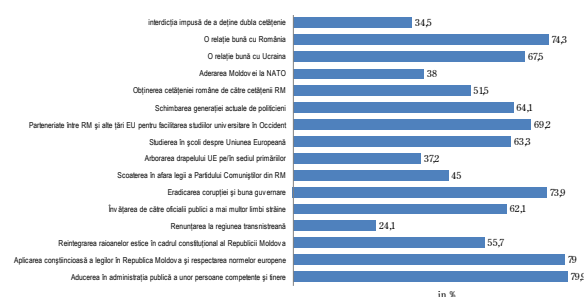
Fig. 43: Influența asupra relației cu țările vecine ca urmare a aderării la UE

2.27. Ridicarea nivelului de competență a autorităților publice și respectarea normelor europene pot contribui la impulsivarea procesului de integrare europeană

Impulsivarea procesului de integrare europeană a R. Moldova ar fi posibilă în următoarele condiții: întinerirea administrației publice și angajarea unor persoane competente (79,9 %), aplicarea conștiințioasă a legilor în Republica Moldova și respectarea normelor europene (79%), relații bune cu România (74,3%), eradicarea corupției și buna guvernare (73,9%), parteneriate între Republica Moldova și alte țări europene pentru facilitarea studiilor universitare în Occident (69,2%), o relație bună cu Ucraina (67,5%), schimbarea generației actuale de politicieni (64,1%), studierea în școli despre Uniunea Europeană (63,3%).

Fig. 44: Măsuri care ar contribui la impulsivarea procesului de integrare europeană

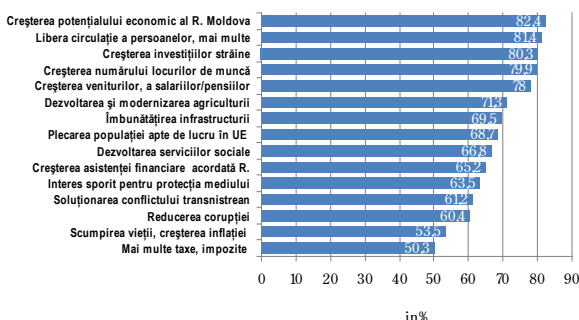

2.28. Ce se va întâmpla în cazul aderării RM la UE?

În cazul în care Moldova ar adera la Uniunea Europeană, 41,2% consideră că nu vor pleca din Moldova, iar 39,2% consideră că ar putea face acest lucru numai pentru o perioadă de timp și doar 13,3 % au declarat că vor pleca definitiv. Circa 82,4% consideră că integrarea Moldovei la UE va contribui la creșterea potențialului econo-

mic, 81,4% considera că se vor lărgi posibilitățile de circulație a persoanelor, 80,3% consideră că vor crește investițiile străine, 79,9% - creșterea numărului locurilor de muncă, 78% - creșterea veniturilor, a salariilor/pensiilor, 71,3 - dezvoltarea și modernizarea agriculturii.

Fig. 45: Ce se va schimba după aderarea europeană?

2.29. România este țara percepută de populație drept cea mai utilă în procesul integrării europene

Cercetarea confirmă unul dintre trendurile deja evidente în societate din R. Moldova relativ la atitudinea față de România, respectiv o relație rece, aproape înghețată la nivelul elitei politice, dar o atitudine pozitivă la nivelul populației, care continuă să privească România ca țara cea mai utilă pentru R. Moldova în procesul acesteia de integrare europeană.

În percepția publicului din R. Moldova există trei categorii principale de state care pot ajuta R. Moldova în parcursul său european. Cea dintâi categorie este formată din statele puternice ale lumii euro-atlantice, care au capacitatea de intervenție și de decizie. Astfel, „cei trei mari ai UE”, respectiv Italia, Germania și Franța sunt considerate statele care pot ajuta cel mai eficient R. Moldova (12,7%, 10,2% și 11,7%). SUA sunt și ele prezente cu un procent de 7,5%. (Fig 40).

În al doilea rând, există statele din fosta URSS sau din lagărul socialist, state care, teoretic, pot împărtăși din experiența lor R. Moldova. Aparent paradoxal, percepția publică nu este convinsă de aceste state și nu le percepe ca „avocați” sau „locomotive” în procesul de integrare europeană. Procentele pe care acestea le obțin sunt mici: Bulgaria 3,8%, Ungaria 1,2%, Polonia 1,4%. Statele baltice nu stau nici ele mai bine: Letonia 1,4%, Lituania 1,2%, Estonia 1,2%.

În al treilea rând, există și procentele relativ confuze acordate de către populație unor țări care, în realitate, nu pot face prea mult *în mod direct* pentru integrarea R. Moldova în spațiul UE, de exemplul Federația Rusă sau Ucraina. Procentul acordat Federației Ruse, de 10,1%, reflectă încrederea unei părți a populației că nimic nu se poate obține pozitiv în R. Moldova fără ajutorul Moscovei. Se poate exprima părerea că aceste procente reprezintă opțiunea puternică „cu Rusia” care există în R. Moldova.

De asemenea, se consemnează și procentul de 8,1% care este acordat Ucrainei, tot un procent neclar, în realitate, căci sprijinul Ucrainei pentru R. Moldova poate fi, eventual, exprimat indirect, prin eforturile pe care această țară le face pentru integrarea proprie în UE. Nu este însă limpede care este rațiunea respondenților pentru acest vot acordat Ucrainei.

Populația R. Moldova este în continuare orientată spre România, pe care o percepe ca *principalul partener pentru integrarea europeană a R. Moldova*. Statul care ar putea ajuta cel mai mult R. Moldova în parcursul ei european este, de departe, România (19,5%). Practic, încrederea în România este de două ori mai mare decât procentele tuturor celorlalte state din Estul Europei (Ungaria, Bulgaria, Polonia și cele trei baltice) luate la un loc.

Fenomenul constituie o constantă în sondajele de opinie din R. Moldova și reflectă o tendință evidentă și care se desfășoară în pofida politicii și a discursului oficial (oficios). Relația cu România este fie condamnată fie ocultată la nivel oficial, iar relațiile cu celelalte state răsăritene (în special Letonia și Ungaria) sunt cultivate și promovate. În pofida acestui fapt, tendința se menține și este evidentă.

Din această perspectivă, și consemnând această relație aproape schizofrenică între cele două state, *se poate estima existența sau apariția unui fenomen de tipul „spiralei tăcerii” în ceea ce privește atitudinea față de România* și care se poate, dacă lucrurile persistă, exprima politic chiar în 2009. Fenomenul constă în discrepanța (diferența) dintre apariția, frecvența și abordarea temei relației cu România în discursul public (oameni politici, experți etc.) și prezența ei reală la nivelul așteptărilor populației. Fenomenul poate apărea și se

va putea manifesta și în R. Moldova, inclusiv politic.

Dincolo de aceste date, există și altele care probează legătură dintre România și procesul de integrare europeană. *Imaginea României în R. Moldova este asociată cu integrarea europeană*, fapt sugerat și de întrebarea legată de „influența integrării europene a R. Moldova asupra relațiilor cu următoarele țări”. Răspunsul la această întrebare este că „relațiile cu România” vor fi influențate pozitiv în cea mai mare măsură (66,2%), iar procentul de „nici o influență” este cel mai mic (17%) dintre toate celelalte relații posibile, ceea ce sugerează o legătură și mai puternică între integrarea europeană/relația cu România. O confirmare în plus o aduce și cel mai mic procent de non-răspunsuri la această întrebare (7,7%), ceea ce indică faptul că relația dintre cele două este puternic percepută de cetățenii R. Moldova. (Fig. 43)

Extrem de semnificativ este și răspunsul la întrebarea legată de „acțiunile care ajută aderarea R. Moldova la UE”, unde „o relație bună cu România” este apreciată pozitiv de 74,3%, de departe cea mai favorabilă opțiune de politică externă pe care R. Moldova ar trebui să o întreprindă în drumul său european. Primele clasate la această întrebare sunt măsuri care vizează politica internă: „aducerea în administrația publică a unor persoane competente și tinere” (79,9%) și „aplicarea conștiințioasă a legilor în R. Moldova și respectarea normelor europene” (79,0%). Pe locul patru se situează tot o măsură de politică internă, respectiv „eradicarea corupției și buna guvernare” (73,9%). (Fig. 44)

Tot între măsurile care „ajută R. Moldova să adere la UE” se înscrie și „obținerea cetățeniei române de către cetățenii R. Moldova”, măsură considerată pozitivă de mai mult de jumătate din populația R. Moldova (51,5%).

Chiar dacă nu explicit, tot la relația cu România poate fi inclus și răspunsul la întrebarea legată de „interdicția impusă unor categorii de funcționari publici (primari, judecători etc.) din R. Moldova de a deține dubla cetățenie”, mai ales că în dezbatere a fost implicată și cetățenia română. Astfel, doar 34% consideră că o asemenea măsură „ajută aderarea R. Moldova în UE”, prin urmare susținerea populației față de o asemenea măsură nu există,

cel puțin în perspectiva integrării europene a R. Moldova.

De asemenea, trebuie menționată aici și atitudinea populației față de Mitropolia Basarabiei, asociată în percepția publică cu România. Astfel, la întrebarea care măsoară gradul de încredere în instituții, Mitropolia Basarabiei se bucură de un nivel de încredere semnificativ (58,9%), unul dintre cele mai înalte (poziția 6 din 31). De remarcat că instituția cea mai de încredere pentru cetățenii R. Moldova este Mitropolia Moldovei, cu un procent de 67,7%, cu mențiunea că procentul de non-răspunsuri este mai mare la Mitropolia Basarabiei (14,9%) față de Mitropolia Moldovei (10,5%), ceea ce arată o neclaritate/indecizie mai mare a populației față de cea dintâi. (Fig. 2).

2.30. R. Moldova și NATO - în ciuda blocajului oficial, o relație semnificativă și rezistentă

Relația cu NATO a R. Moldova este una dintre cele mai complexe și delicate. În parcursul ei european, R. Moldova este prinsă între foarfecele neutralității *de iure* (constituționale) - nu *de facto*, trupele rusești fiind încă prezente ilegal pe teritoriul R. Moldova -, și experiența istorică a tuturor statelor răsăritene în parcursul european, respectiv trecerea prin NATO ca o condiție necesară pentru prepararea societăților de confruntare cu testul integrării europene.

Discursul public legat de NATO este aproape inexistent în societatea R. Moldova. În ciuda acestor blocaje și a discursului oficial, atitudinea populației față de această organizație este încă surprinzător de favorabilă.

Astfel, un procent de 36,1 din populația R. Moldova „tinde să aibă încredere în NATO”, 38,5% „tinde să nu aibă încredere”, iar 25,4% nu răspund la această întrebare. Două observații la această chestiune: în primul rând, procentul de încredere coroborat cu cel de non-răspunsuri indică o populație cu o atitudine mai degrabă favorabilă față de alianță, cel puțin comparativ cu alte state aflate în alte contexte (de exemplul Ucraina). În al doilea rând, trebuie să sesizăm faptul că *procentul de respingere, respectiv al celor care „tind să nu aibă încredere” în NATO, este mult sub media atitudinii*

de neîcredere față de alte instituții sau organizații din R. Moldova: presă scrisă în limba de stat (40,3%), presă scrisă în limba rusă (43,3%), justiție (54,5%), poliție (61,6%), armată (42,1%), sindicate (51,7%), partide politice (70,4%), mediul academic (39,9%), agenți economici (47,4%), Guvernul Moldovei (57,4%), Parlamentul Moldovei (60,2%), Președinția R. Moldovei (56,1%), autoritățile locale (40,2%). (Fig. 25)

În concluzie, procesul de respingere a NATO nu este unul atât de puternic și de convingător, în pofida discursului oficial.

NATO este o instituție cu o notorietate remarcabilă în R. Moldova. Astfel, 88,0% au auzit despre organizație, mai mulți decât despre CSI (86,9%), în limita marjei de eroare, desigur.

Mai mult, „dacă duminica viitoare s-ar organiza un referendum”, 34,9% ar vota pentru aderarea la NATO⁷, cu un procent de 19,8% de non-răspunsuri. Este adevărat că și răspunsurile negative sunt destul de accentuate, respectiv 45,3%⁸.

Profilul NATO în imaginea electoratului din R. Moldova este următorul: o organizație asociată în primul rând cu pacea (11,5%), puterea militară (15,4%), puterea politică (9,2%), soluționarea conflictului transnistrean (6,0%), securitatea statului (6,3%). (Tabelul 17)

Este evident că imaginea NATO se asociază în percepția publică cu aspectele mai degrabă *militare* decât cele *politice*, în ciuda faptului că, mai ales după 1990, NATO se definește ca o instituție politico-militară. În concluzie populația nu percepe deocamdată dimensiunea politică a NATO și asocierea acestei organizații cu valori precum: democrație, prosperitate economică, bunăstare materială, mai multe locuri de muncă etc., valori cu care NATO a fost asociat, direct sau indirect, în tot răsări-

tul Europei. E drept că nici o instanță media de impact din R. Moldova nu a cultivat sistematic această dimensiune a alianței.

De aici rezultă însă un potențial semnificativ pentru promovarea acestei organizații în momentul când campania pro-NATO s-ar focaliza pe aspectele *politice* și nu *militare* ale organizației.

„Aderarea R. Moldova la structurile Alianței Nord-Atlantice (NATO)” este considerată o „acțiune care ajută aderarea R. Moldova la UE” de 38,0%, dintre respondenți în condițiile unuia dintre cele mai consistente procente de non-răspunsuri (30,3%) de la întrebarea respectivă.

Ca urmare, procentul respectiv se suprapune, practic, peste procentul celor care ar vota intrarea R. Moldova în NATO, adică acest procent al cetățenilor R. Moldova este convins că aderarea la NATO este un proces în cadrul integrării europene, respectiv că R. Moldova ar trebui să urmeze același drum pe care l-au urmat și celelalte state din fostul lagăr socialist sau URSS.

2.31. Configurarea spațiului public în R. Moldova - influența disproporționată a mediei ruse în societate

Cercetarea sugerează o serie de evoluții semnificative care afectează așa-numitul spațiu public din R. Moldova, respectiv *spațiul de comunicare publică*, adică acel mediu în care argumentele să fie auzite și dezbătute fără să existe poziții privilegiate sau defavorizate în dezbateri pentru una sau alta dintre opțiuni.

Datele din sondaje indică două lucruri importante: a. faptul că spațiul public din R. Moldova este disproporționat lingvistic, în favoarea limbii ruse, prin urmare imparțialitatea este cel puțin discutabilă; b. este dominat evident de televiziuni, însă nu doar de cele de pe teritoriul R. Moldova.

Meritul acestei cercetări este că a diferențiat ponderea diverselor tipuri de mesaje mediatice în R. Moldova și a permis, astfel, o analiză mai atentă și mai concretă a evoluțiilor din acest punct de vedere.

7 Este de remarcat că sondajul a fost efectuat înainte de desfășurarea la București a Summitului NATO, care a fost mediatizat relativ consistent și în R. Moldova. Vizita președintelui rus Vladimir Putin – cel mai popular politician din R. Moldova –, atitudinea pozitivă și deschiderea pe care acesta a arătat-o la București ar fi putut să contribuie și ele la creșterea imaginii pozitive a organizației în rândul populației R. Moldova.

8 Este foarte posibil ca acest procent mare de răspunsuri să se datoreze și unui efect de contingentă, respectiv asocierea NATO cu UE în întrebare, cunoscându-se faptul că cea din urmă instituție beneficiază de o marjă de încredere foarte semnificativă în rândul populației din R. Moldova. Totuși, procentul de care beneficiază NATO este extrem de relevant.”

În continuarea ideii de mai sus, trebuie observat că – pe prima poziție – 29,5% dintre cei intervievați declară că preferă să obțină „informații despre integrarea R. Moldova și implementarea Planului de Acțiuni RM – UE” de la TV (pe locul doi se clasează radioul – 18,7% și presa scrisă – 12,5%). (Fig. 8 și 9)

Din sondaj rezultă cu claritate influența masivă a televiziunilor ruse în R. Moldova, cel puțin la nivelul încrederii publice. Astfel, 67,5% „tind să aibă încredere” în posturile TV din Rusia, instituțiile TV din Rusia fiind cele în care populația R. Moldova are cea mai mare încredere după Mitropolia Moldovei (67,7%), dar la o diferență nesemnificativă (rata mică de non-răspunsuri la întrebările legate de „posturile TV din Rusia”, respectiv 6,1%, arată foarte clar că lumea este, în marea majoritate, familiarizată cu posturile rusești). (Fig. 2)

Pe locurile următoare se clasează „posturile TV din Moldova cu acoperire largă” (62,3%), urmate de „posturile de radio din R. Moldova cu acoperire largă” (59%) și de „posturile de radio în limba rusă” (53,6%). În R. Moldova a anului 2008, încrederea acordată mijloacelor de informare de la Moscova este relativ egală cu cea acordată mijloacelor de informare de la Chișinău. Posturile TV din România se bucură și ele de relativă încredere (57%), cu o rată de non-răspunsuri de 10%, ceea ce indică faptul că acesta ar fi procentul minim care nu urmărește deloc emisiunile românești. (Fig. 2)

La întrebarea legată de „informare sau de preferința legată de informare despre UE, politicile ei sau instituțiile ei”, posturile TV din Rusia sunt nominalizate în proporție de 48%, cu cea mai mare rată de preferință (28,4%), fiind devansate doar de „posturile TV din Moldova cu o acoperire largă” (55,2%). (Fig. 12)

Modul în care televiziunile rusești influențează percepția atinge uneori maniere bizare. La întrebarea „în ce măsură mass-media din Moldova reflectă procesul de integrare europeană a R. Moldova și implementarea Planului de Acțiuni RM – UE”, intervievații au răspuns că, în ceea ce privește posturile de televiziune, la rubrica „în mare măsură” apar: Moldova 1 (19,1%) urmată de... Pervii Canal v Moldova (PRIME) cu 18,1%, deși acest canal rusesc de televiziune nu se ocupă cu această problematică.

Este evident că aproape jumătate din publicul din R. Moldova se informează despre UE de la televiziunile rusești. Faptul că acestea oferă publicului din R. Moldova informația despre UE ar trebuie să ridice semne de întrebare pentru autoritățile din R. Moldova. Niciodată informația despre UE în limba rusă nu va compensa nevoia de informație corectă și coerentă în legătură cu o instituție în care Federația Rusă nu dorește să se integreze niciodată și pe care o percepe în primul rând ca *partener economic*.

2. 32. Limba și valorile - disputa lingvistică din R Moldova și jocuri geo-lingvistice cu sumă nulă

Datele din sondaj relevă faptul că problema spațiului public din R. Moldova *se transformă într-un joc cu sumă nulă*. Respectiv, ceea ce câștigă limba rusă pierde limba română (limba de stat) și invers. Prin urmare, preponderența uneia sau alteia dintre limbile spațiului public, respectiv limba rusă și limba română, are o miză (geo)politică. În acest caz limba, este purtătoare de valori, de modele, opțiuni (geo)politice.

Având în vedere cele menționate mai sus, rezultă că implicarea mediatică a României în R. Moldova, ca și parteneriatul dintre cele două state în parcursul european al R. Moldova sunt imperative. *Nici un alt parteneriat strategic potențial cu nici o altă țară – Lituania, Ungaria, Bulgaria etc. – nu poate compensa lingvistic dominația limbii ruse în spațiul public*. Problema nu este limba rusă în sine, ci limba rusă purtătoare de valori, pentru că limba rusă este livrată prin canale mediatice care nu au în nici un caz neutralitate axiologică față de valorile euro-atlantice sau procesele de extindere spre est ale instituțiilor Europei.

Nici un parteneriat strategic cu oricare altă țară de altă limbă decât limba de stat (română), nu poate compensa înclinarea balanței lingvistice spre limba rusă, pentru că cetățenii R. Moldova nu pot urmări canale de televiziune în limbile oficiale ale eventualilor parteneri (limba maghiară, lituaniană, bulgară etc.).

Prin urmare, miza parteneriatului mediatic cu România transcede opțiuni private sau opțiuni politice de moment. Nevoia unui aseme-

nea parteneriat ține de valorile care sunt sau vor fi implementate în spațiul public din R. Moldova. Orientarea europeană a R. Moldova și informarea euro-atlantică a cetățenilor R. Moldova trebuie să meargă mână în mână cu implicarea, dezvoltarea și proliferarea televiziunii în limba de stat.

2. 33. Problematika conflictului transnistrean în percepția populației

Atitudinea populației R. Moldova față de problematika transnistreană, așa cum este reflectată în această prezentare, indică aceeași lipsă de interes care a mai fost consemnată și în alte sondaje de opinie.

Astfel, cetățenii R. Moldova doar în proporție de 1% consideră „conflictul transnistrean” drept „cea mai importantă problemă cu care se confruntă R. Moldova în prezent” (și doar 4,7% în al doilea rând), unul dintre procentele cele mai mici în ierarhia problemelor cu care se confruntă R. Moldova. (Fig. 1)

Pe de altă parte, este reflectată în această cercetare și o relativă creștere a importanței problemei în procesul de integrare europeană. Astfel, între piedicile în calea aderării R. Moldova la UE, „nesoluționarea conflictului transnistrean” este percepută ca piedică

de 9,4%, pe locul al treilea după „corupția în organele de stat” (23,3%) și „instabilitatea politică internă (11,8%). (Fig. 27)

În ceea ce privește acțiunile care ar ajuta integrarea europeană a R. Moldova în UE, „renunțarea la regiunea transnistreană” este considerată utilă de 24,1% dintre respondenți, pe când 53,6% consideră că nu, iar 22,2% nu au nici o opinie vis-a-vis de acest subiect. (Fig. 44)

Aparenta discrepanță între aceste date rezultate din sondaj – lipsă de interes pentru problemă și relativa conștientizare a importanței problematicei exprimate prin alte întrebări – se poate explica prin instituirea unui fenomen de „spirală tăcerii” referitor la problema transnistreană.

Acest fenomen, bine cunoscut în sociologie, se poate exprima în acest caz prin faptul că spațiul public din R. Moldova nu este astăzi deloc permisibil față de opinii care ar putea sugera lipsă de interes sau chiar dezinteres față de problema conflictului transnistrean și care ar putea fi considerate nepatriotice. Această precondiție a accesului la spațiul public se află într-o relativă contradicție cu lipsa de interes a publicului care, însă, nu o poate exprima plenar.

III. Rezultatele interviurilor structurate

3.1. Poziția funcționarului public

„Omul din instituții” este mult mai indulgent cu realizările guvernului și mai convins că o parte mare din vină o poartă „moștenirea grea”, dar și partenerul, respectiv UE. În ceea ce privește presa și informarea publicului despre implementarea PA, opinia „omului din instituții” este că o mare parte din deficiențe provine din partea presei, pentru că instituțiile publice difuzează informația necesară pentru o bună informare, dar presa nu știe să o utilizeze și nu are competențe în acest sens.

Sociologic vorbind, oamenii din instituții care au evaluat implementarea Planului de Acțiuni se împart în două categorii: profilul *critic* și profilul *obedient*. În prima categorie intră cei care au evaluat inclusiv și critic implementarea PA sau instituțiile responsabile, în ciuda faptului că lucrează chiar în instituțiile care trebuiau să îndeplinească această sarcină.

În cea de-a doua categorie intră cei care amintesc de vremurile sovietice ale raportărilor ultra-entuziaste, când se declara imperturbabil îndeplinirea sută la sută a Planului, indiferent de realitatea din teren. În cazul cercetării noastre, aceștia din urmă sunt cei care au răspuns că PA a fost implementat integral și că de aici înainte trebuie trecut la altă fază. Evident că aceste opinii nu pot fi decât consemnate, mai puțin comentate. E destul să ne limităm aici în a spune că prima categorie este, din fericire, mai numeroasă decât a doua, dar trebuie remarcat că reprezentanții acesteia persista încă în structurile guvernamentale.

3.1.1. Problemele identificate de către „oamenii din instituții” în implementarea PA

Din analiza rezultatelor interviurilor structurate - prin identificarea și cuantificarea tuturor problemelor care au rezultat din interviuri, urmate de o analiză de frecvență și selectarea *problemei principale* - au rezultat următoarele aspecte stringente pe care „oamenii din instituții” (*tipul critic*) le-au estimat:

1. Resurse umane insuficiente în R. Moldova;
2. Instituțiile publice trebuie să-și dezvolte capacitățile de acțiune (aceasta fiind de fapt o cerință a PA);
3. Modul de acordare a acestei asistențe occidentale, existând opinia că este o procedură destul de birocratică;
4. Bariera lingvistică, respectiv cunoașterea limbii engleze sau unei limbi de către toți experții; în general, traducerea este o problemă care consumă timp și generează nesincronizări;
5. Dificultăți de implementare a legilor adoptate;
6. Societatea civilă este prea critică și neconstructivă;
7. Lipsa resurselor bugetare necesare pentru implementarea reală a PA;
8. Fluxul prea rapid de cadre în interiorul ministerului: este foarte greu să crești un specialist bun, care apoi, din anumite cauze-obiective sau subiective - se pierd.
9. Lipsa de participare a populației la acest proces; populația trebuie implicată și determinată să reacționeze la ce se întâmplă în jurul ei;
10. Lipsa conștientizării faptului că implementarea PA nu se întâmplă peste noapte, e un proces de durată și este vorba de schimbarea mentalității, ajustarea sistemului etc.;
11. Aprecierile UE sunt în mare măsură *politice*, de aici subiectivismul instituțiilor europene;
12. Nesoluționarea conflictului transnistrean. În procesul de integrare europeană, aceasta ar fi principala piedică în viziunea unor intervievați;
13. Lipsa unor negociatori puternici, care să fie fermi în raport cu instituțiile occidentale: „să nu mergem să ne zică asta să faceți și noi așa să facem”;
14. Probleme de fond, structurale, respectiv reforme care nu au fost făcute la timp și grevează asupra procesului de implementare a PA;
15. Calitatea necorespunzătoare a serviciului public în Republica Moldova: salariizarea e mică, fluctuația mare, nepotis-

mul, „nănașismul”, corupția au făcut ca autoritățile publice moldovenești să fie puțin funcționale;

16. Necunoașterea legislației internaționale și lipsa studiilor serioase peste hotare;
17. Termenele prea restrânse pentru asemenea modificări impuse de PA.

3.1.2. Recomandări

Sugestii sau reforme preconizate de „personalul din instituții”:

1. Din partea UE – să nu se aplice standardele duble;
2. Înaintea unei recomandări sau a unui discurs privind evoluția lucrurilor în RM, UE să vină pe teren, să nu scrie rapoarte și concluzii la distanță;
3. UE trebuie să întărească stimularea instituțiilor de care depinde implementarea PA;
4. Ceea ce este juridic realizabil trebuie să fie în concordanță cu dialogul politic, iar dialogul să țină cont de cadrul juridic; nu trebuie forțate lucrurile;
5. Un dialog mai intens cu Comisia Europeană la toate capitolele, specialiștilor din fiecare minister;
6. Respectarea drepturilor omului să nu fie puse sub semnul întrebării de către instituțiile europene; respectarea drepturilor omului sau funcționarea justiției în RM trebuie să fie credibile și la nivel european;
7. În RM sunt necesare finalizarea reformei economice și privatizarea, finalizarea privatizării și tuturor reformelor structurale de care este nevoie;
8. Asumarea mai multor obligații din partea R.Moldova pentru a adera la UE, pentru că „RM este partea interesată”;
9. Relații mai bune cu vecinii care ne pot ajuta în parcursul european (chiar dacă mai puțin rostit decât în cazul experților, numele României a fost pronunțat și de către oamenii din instituții).

3.1.3. Cum este (nu este) reflectată problematica europeană în spațiul public din R. Moldova în opinia oamenilor din instituții?

Oamenii din instituții tind să aprecieze că informația despre UE este suficientă, prin urmare vina tinde să fie aruncată în ograda consumatorului de informație, care nu ar fi interesat sau nu

depune efort pentru a accesa informația. Este o tendință firească a funcționarului public și un mecanism de protecție des utilizat.

1. Informația la orice subiect este suficientă, dar problema constă în faptul că pentru cetățeni nu există interes;
2. Societatea civilă din RM nu este nici ea interesată, la momentul actual, de anumite subiecte sectoriale; dar informația este prezentat, pe site sau în presă;
3. Presa trebuie să lucreze încă mult, să devină specialiști tehnici în subiectele scrise, să nu preia doar informația pe care le-o dau cei din instituții.

3.2. Opiniile experților locali

Concluziile experților locali sunt, în general, sceptice față de procesul de integrare europeană a R. Moldova și conțin mai degrabă critici și recomandări decât laude propriu-zise. Acestea pot fi sintetizate după cum urmează:

3.2.1. Aspectele pozitive în implementarea PAUERM

1. Unii dintre oficiali au devenit, cu timpul, deschiși colaborării cu experții, unii având chiar opinii critice față de ceea ce se întâmplă în implementarea planului;
2. Instituțiile responsabile de implementarea Planului au realizat acțiunile pe care le aveau planificate destul de conștient; rămâne de văzut cum vor fi ele implementate în practică;
3. Mai multe succese s-au realizat în domeniul economic al Planului; au fost adoptate legile ce țin de Ghilotina cu privire la comerțul extern, s-au adoptat mai multe acte normative. În general, la partea economică, R. Moldova stă mult mai bine decât la partea politică;
4. Este remarcată și deschiderea Centrului unic de vize: unele categorii beneficiază de scutire de taxe consulare, există claritate în aceste documente, totul e mai ușor, iar beneficiarii finali sunt cetățenii simpli;
5. S-au realizat progrese și în domenii mai puțin tangibile cum ar fi eficientizarea sistemelor de dezvoltare economică, facilități pentru oamenii de afaceri, oferirea unor credite pentru oamenii de afaceri, adică instituirea unor sisteme care să ajute diferite categorii de cetățeni din

R.Moldova să ajungă la standardele europene;

6. În domeniul educației, este de remarcat semnarea tratatului de la Bologna - deși destul de încet implementat și mai mult la nivel formal, nu la nivel de substanță;
7. În domeniul guvernării electronice se văd schimbări: secția de pașapoarte în evidența populației a fost computerizată etc., însă lucrurile astea au loc, încet, fără coerență;
8. Se pot consemna progrese în domenii economice concrete: promovarea comerțului cu UE – privilegii comerciale autonome ca urmare a îmbunătățirii controlului vamal, a îmbunătățirii standardelor fito-sanitare, sistemul de certificare a originii produselor importate;
9. Vizibilitatea crescândă a UE în RM: s-a deschis și Delegația Comisiei Europene în Moldova, UE este prezentă în calitate de observator la negocierile în chestiunea transnistreană, a fost inițiată această misiune EUBAM, a fost numit reprezentantul special al UE în problema transnistreană.

3.2.2. Aspectele problematice sau negative identificate de experți

1. Unele dintre acțiunile pozitive ale Guvernului sunt direcționate pentru a facilita plecarea din țară a cetățenilor; cetățenii R. Moldova aflați în străinătate nu sunt încurajați să revină în R. Moldova cu bani, să dezvolte afaceri, acest lucru nu e mediatizat;
2. CEDO îndeplinește funcția Curții Supreme din Moldova; ideea nu este însă ca să plece toți cetățenii la Strasbourg să-și rezolve problemele, ci din contra, curțile judecătorești trebuie să fie mai eficiente și să nu fie nevoie ca cetățenii să recurgă la remedii internaționale pentru a-și face dreptate;
3. Există sentimentul că tot ce se face în ce privește PA, este doar pentru a bifa ceva;
4. Credibilitatea justiției este scăzută, iar corupția înfloarește;
5. Lipsa voinței politice de a eficientiza adevărat procesul de integrare europeană;
6. Starea clasei politice „este una deplorabilă”. Aceasta nu este preocupată de o reformare și o modernizare profundă, dând importanță unor chestii superficiale;
7. Mulți funcționari publici, începând cu nivelul cel mai de jos nivel și până sus, percep prevederile PA ca o obligație profesională în plus, ca un obiectiv care „trebuie raportat”;
8. Obstacolul de bază este guvernul actual care, pur și simplu, nu poate declanșa asemenea procese de reformă;
9. În cazul R. Moldova nu există expertiză despre UE la nivelul elitelor guvernante, a elitelor politice, la nivelul jurnaliștilor;
10. Existența unui consens tacit: UE este satisfăcută de statutul RM în calitate de vecin și RM, de fapt – guvernarea actuală – este satisfăcută cu statutul RM de vecin;
11. Eșecul evident al Reformei Administrației Publice Centrale;
12. Incapacitatea sistemului de a absorbi tineri sau personal capabil să aplice cerințele europene; selecția este politică, nu profesională;
13. Mentalitatea care a fost creată pe parcursul perioadei sovietice;
14. Structurile de forță sunt complet nereformate; centralizarea și politizarea organelor de forță;
15. Lipsa de voință, competență și capacitate administrativă;
16. Personalizarea politicii și accentul pe personalități pro-europene, nu pe instituții pro-europene;
17. Corupție și selecție necorespunzătoare a elitelor din sistem (nepotism, grile politice);
18. Lipsa *deadline*-urilor clare pentru implementare la nivelul ministerelor; nimeni nu e pedepsit și nimeni nu e responsabil pentru ceea ce nu se face vis-a-vis de PA;
19. Lipsa unei decizii politice clare pentru integrare;
20. Criza endemică din justiție și lipsa unei voințe clare de a redresa domeniul;
21. Ignorarea României de către Guvernul RM în procesul de integrare europeană, mai ales că un factor care stagnează acest proces este bariera lingvistică – s-a invocat preluarea documentele europene care sunt traduse în limba română;
22. Lipsa de coerență a aparatului guvernului, care a acționat neunitar în raport cu cerințele integrării europene, respectiv

- unele ministere s-au mișcat mult mai repede, altele mai puțin, în acest parcurs;
23. Centralizarea excesivă a puterii pe verticală duce la inhibarea autonomiei instituțiilor;
 24. Nu există o coordonare între parlament și guvern, cum arată discordanța între aprobarea legilor și implementarea lor denotă că între guvern și parlament nu există o cooperare suficientă;
 25. Mulți dintre coordonatorii de integrare europeană din ministerele de resort nu cunosc limba engleză;
 26. Inexistența unei culturi a comunicării între experții din RM și cei de la Bruxelles;
 27. Teama, provenită din lipsă de expertiză, care există la nivelul guvernului pentru o reală colaborare cu Europa.

3.2.3. Recomandările experților locali

1. Reformarea structurilor de forță: SIS, Armată, Poliție etc.
2. Punerea în prim plan a interesului național al populației, respectiv integrarea europeană, *versus* interesul politic propriu;
3. Utilizarea experienței României în parcursul integrării europene;
4. Campanie masivă de informare a populației despre UE;
5. Stabilirea unor relații, în special diplomatice, mai extinse cu statele membre ale UE, pentru a accelera procesul de apropiere de UE;
6. Concepție clară despre ceea ce se numește politică externă și integrare europeană și politică de securitate. Atât timp cât guvernul dă vina pe nesoluționarea conflictului transnistrean, lucrurile vor rămâne blocate;
7. Demisia guvernului R. Moldova;
8. Pregătirea oficialilor și a mass-media din R. Moldova în legătură cu semnificația Uniunii Europene;
9. Selecția personalului trebuie adecvată scopurilor: promovarea unor persoane competente, care înțeleg ce înseamnă interesul public;
10. Mai multă autonomie instituțiilor, în așa fel încât să comunice mai liber, să-și coordoneze acțiunile între ele;
11. Amplificarea dialogului între experții din R. Moldova și delegații ale UE;

De asemenea, trebuie îmbunătățită activitatea ambasadelor noastre în cadrul UE. Avem ambasade care nu fac nimic;

12. Numirea unor ambasadori competenți în țările strategice pentru integrarea europeană;
13. În primul rând, guvernul trebuie să dețină concepții clare despre ceea ce se numește politică externă, integrare europeană și politică de securitate.

3.2.4. Cum este (nu este) reflectată problematica europeană în spațiul public din R. Moldova în opinia experților

1. Televiziunea publică și Radio Moldova prezintă total necorespunzător procesul de integrare europeană;
2. Televiziunile independente nu au, în general, acces la spațiu mediatic cu acoperire largă și evident acest lucru limitează difuzarea informației legată de integrarea europeană;
3. Există o serie de publicații – au fost menționate *Timpul* (în special), mai puțin *Flux* și *Democrația* - dar se consideră că au un impact relativ aici la Chișinău;
4. Dacă dorește să afle ceva despre UE, ea cu siguranță va realiza acest lucru, cel puțin prin intermediul internetului care oferă posibilități nelimitate, la acest capitol, dar presa de *public* nu acționează corespunzător;
5. Instanțele care popularizează cel mai eficient procesul de integrare europeană sunt: societatea civilă; pe locul doi ambasadetele și, pe locul trei, câteva formațiuni politice din RM, urmate de legislativ;
6. Deficiențe apar din cauză că mass-media este subdezvoltată în RM;
7. Conectarea procesului de integrare doar cu guvernarea actuală.

3.3. Poziția experților europeni

3.3.1. Aspecte pozitive identificate în implementarea PAUERM

În rândul aspectelor pozitive identificate de experții europeni trebuie menționată următoarele:

1. În primul rând, acceptarea condițiilor „impuse” de instituțiile europene în ca-

- drul PAUERM și perceperea schimbărilor impuse ca fiind pozitive și necesare;
2. În ansamblu, experții europeni consideră că cel mai mare progres a fost înregistrat la nivel legislativ – capitolul adoptarea legilor, cu restanțe la capitolul de implementare a acestora. În acest context se consideră benefică aderarea R.Moldova la diverse convenții internaționale, pe care s-a obligat să le respecte; ceea ce rămîne de făcut este asigurarea implementării corespunzătoare a prevederilor acestora. Un rol aparte revine Parlamentului RM în această privință: de monitorizare a aplicării adecvate a legilor și prevederilor adoptate;
 3. Există și acțiuni ale căror rezultate sunt preconizate peste cîțiva ani. În această categorie intră în special crearea instituțiilor, cum ar fi Institutul Național al Justiției, Agenția pentru Protecția Concurenței;
 4. Sunt considerate un succes activitățile care țin de fortificarea hotarelor RM cu Uniunea Europeană, și anume EUBAM, activitatea serviciilor vamale este percepută a fi mai eficientă, mai calitativă.

3.3.2. Critici și deficiențe

1. Aspectul cel mai important care necesită îmbunătățire este aplicarea efectivă a legilor adoptate, a mecanismelor de implementare a acestora. Referindu-se concret la modalitatea de implementare a PAUERM, experții menționează că aspectul ce necesită a fi schimbat este modul în care PAUERM este abordat de către autoritățile centrale, drept o listă cu activități care trebuie bifate, fără a fi interiorizate și fără a fi ordonate prioritățile în funcție de rezultatele care trebuie obținute în acest context;
2. Nu se observă o înțelegere din partea funcționarilor sau a șefilor de departamente a cadrului general, lucrurile nu sunt abordate dintr-o perspectivă integră. În același context este menționată modalitatea în care este implementată Legea Audiovizualului, a cărui adoptare a fost una din cerințele UE, dar nu în modul în care este implementată la etapa actuală;
3. Mai puține sunt schimbările în domeniul drepturilor omului, progresul referindu-se la încercările de a lua atitudine față de numărul ridicat de procese pierdute la CEDO, în contextul / în care pînă acum acest fapt era ignorat;
4. Lipsa voinței politice de a realiza schimbări concrete și necesare este alt impediment subliniat de experții europeni. Un indicator al acestui fapt este modalitatea de distribuire a bugetului de stat, care nu reflectă prioritățile enunțate de către conducerea țării. Astfel, orientarea pro-europeană și racordarea la standardele europene nu se reflectă și în modalitatea de distribuire a bugetului;
5. Alături de impedimentele de ordin politic enumerate mai sus, sunt percepute o serie de piedici de ordin tehnic. Acestea se referă, în primul rînd, la insuficiența capacităților administrative, care includ și salariile mici, și distribuirea incorectă a resurselor (ex. diferența mare între nr. de funcționari în diferite ministere și agenții nu reflectă prioritățile declarate ale conducerii, și lipsa resurselor umane calificate, a unei strategii coerente de atragere a tinerilor profesioniști care să lucreze în instituțiile publice). Lipsa capacităților administrative este invocată de cele mai multe ori drept argument pentru lipsa voinței politice de a realiza anumite activități;
6. Dacă ne referim la anumite domenii concrete din PAUERM care necesită îmbunătățire, în opinia experților europeni intervievați, ar trebui în primul rînd menționată reducerea corupției, care îngreunează reformele în toate sferile vieții publice. De asemenea, îmbunătățirea climatului de afaceri, care per ansamblu a cunoscut anumite îmbunătățiri, dar unele decizii, oarecum rupte din context, blochează dezvoltarea acestuia;
7. La compartimentul referitor la „state aid” stipulat în Planul de Acțiuni nu au fost întreprinse acțiuni concrete. De asemenea, nu s-a îmbunătățit situația legată de spălarea banilor, a fost chiar înrăutățită de inițiativele lansate anul trecut, privind legalizarea capitalului. Este necesar a menționa în acest context cîteva „crosscutting issues”, care nu țin de vreun capitol anume din PAUERM, dar afectează situația în ansamblu, cum ar fi adoptarea legilor fără a fi transmise spre expertizare Consiliului

Europei sau OMC, atunci când ele vizează aspecte care lezează drepturile sau se referă fie la cetățenii europeni etc.

3.3.3. Recomandările experților europeni

Pot fi divizate în recomandări referitoare la implementarea responsabilităților asumate în realizarea aspirațiilor europene și recomandări pentru dezvoltarea țării în general. Din categoria acestora din urmă fac parte:

1. Atașamentul sincer față de normele și valorile democratice, care să nu se exprime doar în declarații, ci și în fapte;
2. Asigurarea libertăților politice și de exprimare a indivizilor, a mass-media, a societății civile. Un test în această privință îl constituie organizarea alegerilor din 2009, într-un mod liber și corect;
3. Măsuri radicale de reducere a corupției;
4. Liberalizarea economică (în acest context inițiativele lansate în 2007 de către președintele țării nu sunt considerate a-și fi îndeplinit rolul);
5. Îmbunătățirea calității vieții cetățenilor;
6. Coordonarea eficientă a activităților și divizarea concretă a responsabilităților, înțelegând în acest context un scop comun și îndeplinirea lui prin acțiuni concrete de către ministerele și agențiile specifice;
7. Focusarea pe implementarea și transpunerea în practică a legilor, adoptarea, monitorizarea modalității în care sunt aplicate acestea, este necesară o implicare mai bună a presei în acest context;
8. Alocarea resurselor financiare în funcție de prioritățile exprimate.

3.3.4. Imaginea externă a R. Moldova și percepția publică față de procesele de integrare europeană

1. Toți experții europeni, includ din Mol-

dova, de altfel, întâmpină greutăți în a se pronunța asupra perioadei în care ar fi posibilă aderarea R. Moldova la UE. Aceasta depinde și de situația existentă în interiorul UE, de guvernele țărilor europene, cât și de populația acestor țări. Un lucru este cert: autoritățile moldovenești trebuie să conștientizeze faptul că, indiferent de perioada care va trece până atunci, există un șir de acțiuni care trebuie realizate pentru aderare. Cu cât mai multe dintre acestea vor fi realizate în cadrul acestui Plan de Acțiuni, sau al altor acorduri, cu atât mai puține eforturi vor rămâne a fi realizate, atunci când va fi stabilită o perioadă determinată de timp;

2. În cadrul acțiunilor de întreprins, este importantă cea legată de imaginea R. Moldova. Relația Republicii Moldova cu Uniunea Europeană este apreciată ca fiind foarte puțin discutată în presa europeană. În cazurile rare când R. Moldova este subiectul presei europene, este tratată drept o țară săracă, cu probleme de trafic de ființe umane etc. Un alt aspect omniprezent în majoritatea interviurilor cu experții europeni este cel al poziției geografice a țării pe de o parte, și a nesiguranței sale în a alege între vest și est. Însă începând cu ultimul an, eforturile proeuropene ale conducerii țării sunt considerate mai puternice și mai determinate;
3. În același timp, există puțin interes din partea mass-mediei din R. Moldova față de progresul implementării PAUERM, informația este preluată de la sursele oficiale și transmisă direct, fără a fi transpusă într-o formă de maxim interes și înțelegere pentru cetățean.

IV. Concluzii

4.1. Profilul cetățeanului

R. Moldova față de chestiunea europeană

În funcție de cunoștințele față de subiectele legate de Uniunea Europeană și politicile europene de integrare și vecinătate, cetățenii R. Moldova pot fi repartizați în trei grupuri de referință:

- care cunosc la modul general ce este Uniunea Europeană și politicile sale, cunoștințele acestora fiind legate în special de o impresie de ansamblu și destul de vagă;
- cetățenii care cunosc informații concrete, formate în special prin utilizarea resurselor mass-media;
- cetățenii care dispun de cunoștințe aprofundate despre integrarea europeană și în special despre relația dintre R. Moldova și Uniunea Europeană.

Prima categorie de cetățeni este cea mai numeroasă. Astfel, 93,6% din respondenți au declarat că au *auzit* de Uniunea Europeană, 77,7% susțin că *știu* ce este Uniunea Europeană, doar 46,2% susțin că au *auzit* despre Politica Europeană de Vecinătate și doar 36,6% au *auzit* despre Planul de Acțiuni RM-UE (PAU-ERM). Din cei 36,6%, doar jumătate au reușit să răspundă corect la întrebările de verificare, dând dovadă de cunoștințe consolidate față de ce este PAUERM.

Atitudinea cetățenilor față de Uniunea Europeană și aderarea la UE este una destul de pozitivă. Astfel, pentru aderarea Moldovei la UE în cazul unui referendum ar vota 77%, în comparație cu 34,9%, față de NATO. Despre NATO au *auzit* 88% dintre respondenți și aceste cunoștințe sunt puternic corelate cu studiile respondenților, în special pentru NATO și mai puțin pentru UE.

În ceea ce privește informarea cetățenilor despre integrarea europeană constatăm un interes scăzut din partea lor pentru a afla mai multe informații, aceștia preferând să se informeze din sursele tradiționale. Astfel,

cetățeanul preferă comoditatea de a primi informația de la TV și Radio, mai puțin să o caute în Internet, pliante, broșuri, seminare, conferințe. Aceste preferințe corelează puternic cu vârsta și studiile: ar prefera să se informeze din Internet aproximativ a cincea parte dintre cei cu studii liceale și mai înalte dintre respondenți, dar se informează de la 5% cei cu școală gimnazială/primară, până la 29% - cei cu studii superioare.

Cu toate acestea, în opinia a 56% dintre respondenți, informația actuală despre Uniunea Europeană este insuficientă. În ce privește obținerea informațiilor despre UE, cetățenii primesc informația de la posturile TV din Moldova, Rusia și România, acestea fiind principalele canale de informare.

Cu privire la nevoia de informare cetățenilor despre implementarea Planului de Acțiuni RM-UE, cetățenii au preferat să vizioneze Posturile TV din Moldova cu acoperire largă, ziarele și revistele în limba de stat, posturile TV din România. Un număr foarte mic de populație utilizează Internetul pentru a se informa despre progresele PAUERM, doar 3,2%. În fond, preferințele cetățenilor pentru informare nu diferă mult de sursele actuale pe care le utilizează.

Conținutul informațiilor din mass-media cu privire la acțiunile legate de integrarea europeană a R. Moldova este apreciat de către cetățeni aproximativ același. Astfel, diferența dintre informația difuzată de Posturile TV, ziarele cu acoperire largă și posturile de radio nu este mare. Acest fapt este datorat în mare parte obșnuinței mass-mediei moldovenești de a propune cetățenilor mai multe știri decât analize sau dezbateri publice.

Uniunea Europeană este percepută de către cetățenii Moldovei în special prin: Prosperitatea economică (16,4%), Pace (15,3%), Libertatea de a călători, studia și a lucra în UE (14,3%), Mai multe locuri de muncă (11,6%), Bunăstare materială (9,9%). Cetățeanul obișnuit nu a simțit schimbări profunde după implementarea PAUERM.

În opinia cetățenilor nu s-au produs schimbări semnificative în cei trei ani de implementare a PAUERM: numărul locurilor de muncă nu a crescut (75,3%), diminuarea sărăciei nu s-a produs (75,1%), dezvoltarea echilibrată și durabilă a localităților rurale și cele urbane nu s-a sesizat (70,9%). Nici evoluții semnificative în rezolvarea conflictului transnistrean nu s-au înregistrat (68%), iar economia țării nu a devenit mai funcțională și competitivă (64,9%), utilizarea banilor publici nu a devenit mai transparentă (63,5%), iar drepturile omului în R. Moldova nu au devenit mai respectate (63%).

Mai puțin de jumătate din cetățenii R. Moldova consideră că: alegerile se desfășoară corect și liber (43,2%), relațiile diplomatice cu țările Uniunii Europene s-au intensificat (41,9%), presa a devenit mai liberă și independentă (40,7%), sistemul educațional s-a apropiat de standardele europene (40,7%). Dacă ar fi să evaluăm domeniile unde autoritățile ar trebui să se concentreze, acestea ar fi: procesul de integrare europeană dezvoltării sectorului economic (22%), combaterii corupției (19,7%), soluționării conflictului transnistrean (12,1%) și fenomenului migrației ilegale (7,3%).

În ce privește prestația instituțiilor în procesul de integrare europeană, aceasta este percepută diferit de către cetățeni. În opinia lor, cel mai eficient contribuie la integrarea europeană, paradoxal, posturile TV (17,5%), după care, așa cum ar fi trebuit de la bun început, revin în drepturi instituțiile publice din Moldova: Guvernul (14,1 %), Parlamentul (12,10%), Președinția (10,8%), Presa scrisă (8,90%). Este interesant că cetățenii apreciază destul de modest aportul unor instituții care ar trebui să aibă un rol primordial: Partidele politice (7,10%), Organizațiile neguvernamentale (ONG) (5,50%), Agenții economici (3,20%), Mediul academic (2,60%). Restanțieră este și administrația publică locală (2,30%).

În opinia cetățenilor, pentru a impulsiona procesul de integrare europeană lipsește voință politică din partea guvernării (27,30%), resurse financiare (21,00%), capacități administrative (11,90%), clasă politică pro-europeană (10,70%). Printre piedicile identificate de populație care tergiversează integrarea europeană a R. Moldova pot fi enumerate: Corupția în organele de stat (23,30%), Insta-

bilitatea politică internă (11,80%), Nesoluționarea conflictului transnistrean (9,40%), Lipsa voinței politice în realizarea obiectivelor de integrare europeană (7,20%).

În opinia a 22% de respondenți, autoritățile ar trebui să acorde mai multă atenție în procesul de integrare europeană dezvoltării sectorului economic, 19,7% consideră că ar trebui să se acorde o atenție sporită și combaterii corupției, 12,1% soluționării conflictului transnistrean, iar 7,3% fenomenului migrației ilegale. Astfel, în procesul său de integrare europeană cel mai mult ar ajuta Moldova România (19,5%), Italia (12,7%), Franța (11,7%), Germania (10,2%).

48,7% dintre respondenți consideră că aderarea Moldovei la UE ar presupune mai multe avantaje, decât dezavantaje, 23,5% consideră că va constitui doar avantaje, iar 11,1% nici avantaje, nici dezavantaje. Circa 73,3% din cei chestionați afirmă că aderarea Moldovei la UE ar fi un lucru bun, iar 14,3% consideră că nu este nici bun, nici rău. În cazul în care Moldova ar adera la Uniunea Europeană, 41,2% cred că nu vor pleca din Moldova, iar 39,2% consideră că ar putea face acest lucru numai pentru o perioadă de timp și doar 13,3 % au declarat că vor pleca definitiv.

82,4% din populație consideră că integrarea Moldovei la UE va contribui la creșterea potențialului economic, 81,4% consideră că se vor lărgi posibilitățile de circulație a persoanelor, 80,3% consideră că vor crește investițiile străine, 79,9% - creșterea numărului locurilor de muncă, 78% - creșterea veniturilor, a salariilor/pensiilor, 71,3 - dezvoltarea și modernizarea agriculturii.

Impulsionarea procesului de integrare europeană al R. Moldova ar fi posibil în următoarele condiții: Întinerirea administrației publice și angajarea unor persoane competente (79,9 %), Aplicarea conștiințioasă a legilor în Republica Moldova și respectarea normelor europene (79%), Relații bune cu România (74,3%), Eradicarea corupției și buna guvernare (73,9%), Parteneriate între Republica Moldova și alte țări europene pentru facilitarea studiilor universitare în Occident (69,2%), O relație bună cu Ucraina (67,5%), Schimbarea generației actuale de politicieni (64,1%), Studiarea în școli despre Uniunea Europeană (63,3%).

4.2. Corelații semnificative rezultate din sondaj (etnicitate, media și integrarea europeană)

Datele din sondaj indică faptul că *originea etnică* corelează semnificativ în privința opțiunilor populației legate de spațiul mediatic: minoritățile din R. Moldova (ruși, ucraineni, găgăuzi, bulgari etc.) sunt orientate masiv spre mijloacele de informare în limbă rusă, mai ales spre televiziuni. Încrederea minorităților rusofone în media de limbă rusă este mult mai mare decât în oricare alte mijloace de informare.

Destinația plecării la muncă în străinătate produce consecințe indirecte și în familia de reședință. Persoanele care au un membru al familiei plecat peste hotare tind să exprime atitudini în corelație cu locul de destinație al emigrantului, în sensul în care cei cu membrii din familie care lucrează în UE au încrederea mai redusă în media rusească și favorizează media din R. Moldova sau România. Cei care au un membru al familiei aflat în Federația Rusă, se orientează la nivel de consum media și de încredere, spre canalele rusești.

Dacă populația autohtonă (moldoveni-români) nu are o atitudine diferențiată foarte clară în ceea ce privește media din R. Moldova, România sau Federația Rusă, în schimb minoritățile din R. Moldova discriminează foarte clar aceste televiziuni, preferând de departe televiziunile rusești.

Cazul cel mai evident este în rândul populației găgăuze care, după aproape 15 ani, nu a reușit să fie cu adevărat integrată în R. Moldova, nici din punct de vedere mediatic. Acest lucru este evident atunci când se constată lipsa semnificativă a încrederii acestei populații în instituțiile statului în general și orientarea ei masivă spre mijloacele de informare în limbă rusă. Din această perspectivă, putem conchide că experimentul autonomiei găgăuze este un eșec. Mai mult, datele de sondaj arată faptul că orientarea populației găgăuze este preponderent spre Federația Rusă și mult mai reticentă față de spațiul euro-atlantic, inclusiv România.

Gradul de educație corelează semnificativ cu nivelul de încredere sau de susținere a integrării R. Moldova în spațiul euro-atlantic. Astfel, cei care declară că ar vota într-un referendum pentru aderarea R. Moldova la UE

și NATO sunt persoane cu nivel de pregătire ridicat. Această corelație se vede mai ales la susținătorii NATO.

Gradul de informare despre UE nu corelează foarte semnificativ din punct de vedere etnic, dar există totuși un plus de interes din partea populației autohtone, deși gradul de informare și cunoaștere, repetăm, nu depinde semnificativ de aspectul etnic.

4.3. Personalul din instituții, experții locali și experții europeni

Perspectiva pe care o are **personalul din instituții** față de implementarea PA, așa cum a rezultat din interviurile structurate (răspunsurile cu frecvențele cele mai mari), este de două tipuri, în funcție de tipul sociologic al celui interviuat:

- Prima categorie afirmă că PA este realizat și nu mai trebuie vorbit despre el, iar RM trebuie să intre într-o nouă etapă; această categorie este complet lipsită de simț critic, cel puțin la nivelul declarațiilor;
- A doua categorie susține că PA are câteva probleme de implementare, dar dificultățile sunt, ca frecvență a răspunsurilor, de tip: „moștenire grea”, lipsă de personal, lipsă de bunăvoință a UE; opiniile care dau vina pe activitatea propriu-zisă a guvernării și pe lipsa voinței politice a guvernării sunt puține și nu ele dau profilul „oamenilor din instituții”.

Observațiile și judecățile de valoare emise de **experții locali** sunt în general mult mai critice decât cele emise de „oamenii din instituții”. Criticile acestora tind să se focalizeze mai mult pe aspectele politice și legate de prestația *clasei politice*, mai puțin pe conjuncturi internaționale sau atitudini externe nefavorabile. Concluzia experților este unanimă în a spune că PA nu a fost implementat, dar că există o serie de aspecte pozitive, prea puține însă pentru a consemna un succes. Vina este, în principal, lipsa unei decizii politice și capacității de a dezideologiza procesul de implementare a PA.

Opinia experților coincide în multe aspecte cu cea a cetățenilor, ale căror opinii sau

percepții se văd astfel confirmate. În ceea ce privește informarea cetățenilor în raport cu implementarea PA, experții tind să afirme că apar curențe de două feluri: lipsa de expertiză la nivelul mediei din R. Moldova și incapacitatea televiziunilor de stat sau cu acoperire națională de a prezenta corect, eficient și pe înțelesul telespectatorilor procesele legate de implementarea PA.

Experții europeni vorbesc de cele mai multe ori „limba Bruxelles-ului” atunci când evaluează orice țară, nu numai R. Moldova. Prin urmare, politicile de încurajare ale partenerilor sau virtualilor parteneri sunt, în general, o constantă în orice atitudine europeană față de R. Moldova. Din această perspectivă, cuvintele încurajatoare ale Bruxelles-ului sau ale experților europeni trebuie percepute echilibrat.

Respectiv, ca pe o încurajare evidentă a R. Moldova, dar în nici un caz ca o caucionare a ceea ce se întâmplă în RM sub stindardul integrării europene. Recomandările experților europeni coincid, în bună parte, cu cele furnizate de experții locali și nu se suprapun cu cele ale „personalului din instituții”.

Informația obținută în cercetare poate fi structurată după cum este indicat în Anexa (Fig. 46).

În funcție de aceste concluzii putem verifica în ce măsură rezultatele obținute pot releva diferențele eventuale între *percepții* / *opinii* și *cunoaștere*.

1. În general, percepția populației este de nemulțumire față de implementarea PA,

căruia aceasta nu i-a resimțit deocamdată efectele;

2. Experții exprimă o opinie cel puțin la fel de negativă față de realizările guvernamentale în acest sens și expertiza lor coincide, în general, cu percepția cetățenilor;

3. Faptul că de cele mai multe ori coincid opiniile experților cu cele ale populației înseamnă că nu este o problemă care ar ține de o eventuală proastă comunicare a instituțiilor guvernamentale cu publicul, situație care ar fi valabilă doar în condițiile în care, în ciuda opiniei pozitive a experților, publicul s-ar exprima contradictoriu față de respectiva situație;

4. „Oamenii din instituții” tind să fie mai concesiivi cu acțiunile guvernului și să susțină într-o proporție mai consistentă ideea implementării a PA în R. Moldova pe parcursul celor cinci ani;

5. Faptul că opinia personalului din instituții rareori coincide cu cea a experților, iarăși este semnificativ. Este evident că intervine și un element politic în evaluare, din moment ce există o componentă politică puternică în evaluarea PA și care nu poate fi ignorată mai ales la personalul din instituții și la experții europeni;

6. Dacă ar fi să rezumăm percepțiile și expertiza implementării PA în RM, am putea conchide că nici unul dintre actori nu consideră că el a fost pe deplin implementat; cei mai sceptici sunt *experții locali*, urmați de *public*, *experții europeni* și *personalul din instituții*.

V. Recomandări

Instituțiile publice din Republica Moldova trebuie să abordeze mai profesionist problematica informării adecvate și calitative a cetățenilor asupra „perspectivei europene”, pe care și-o dorește majoritatea absolută a cetățenilor dar și efortul necesar în acest sens. Deși apreciază mobilizarea unor autorități responsabile de implementarea Planului de acțiuni, experții locali și internaționali insistă asupra problemei efortului inegal asumat de către agențiile guvernamentale, determinat de tergiversarea unor reforme structurale, ca și de „înghețarea” altor reforme. Analiza efectelor pe care le-a provocat experiența implementării Planului de Acțiuni UE – RM reliefează numeroase aspecte pozitive și negative, pe care trebuie să le tratăm cu seriozitate dacă dorim să scăpăm de complexul „lecțiilor nefăcute” în cadrul relațiilor cu Uniunea Europeană.

Presa și societatea civilă trebuie să intensifice exigențele profesionale față de modul în care sunt prezentate relațiile Republicii Moldova cu instituțiile Uniunii Europene: de la preluarea și transmiterea directă a informației din sursele oficiale, fără o transpunere calificată într-o formă de maxim interes și înțelegere pentru cetățean. Jurnaliștii trebuie să depună mai multe eforturi pentru a pătrunde în esența, profunzimea și polivalența Politicii de Vecinătate Europeană, a cărei componentă este și relația Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. Decizii importante sunt așteptate în ceea ce privește situația nesatisfăcătoare a audiovizualului public.

Autoritățile publice trebuie să insiste asupra unui format de cooperare sistematică cu societatea civilă, ai căror reprezentanți cărora deși adeseori sunt critici pot furniza repere importante pentru evaluarea corespunzătoare a unor reforme-cheie pentru societatea din Republica Moldova, mobilizând opinia publică și reiterând priorități semnificative pentru procesul „europenizării” instituțiilor de stat, dar și a publicului larg din Republica Moldova.

Aspectele critice care trebuie îmbunătățite în Republica Moldova sunt:

- Aplicarea eficientă a legislației: modul în care Planul de acțiuni a fost abordat în Republica Moldova, ca o listă de activități ce trebuie raportate, îndeplinite,

fără suficientă consistență asupra felului în care acest proces trebuie să conducă la rezultate palpabile, cu siguranță trebuie schimbat din rădăcini;

- Voința politică: atașamentul efectiv la normele și valorile democratice trebuie să devină regula N.1 a procesului de implementare a angajamentelor asumate de autorități, și nu doar la nivelul festivist, declarativ. Putem observa de exemplu că orientarea pro-europeană a țării și racordarea la standardele europene nu se reflectă în modalitatea de planificare și distribuire a resurselor bugetului public, și nici în relațiile tensionate pe scena politică; Există numeroase strategii anunțate de autorități fără acoperire financiară sau care absorb importante resurse publice, fără a urma logica și spiritul cursului strategic de apropiere și asimilare a standardelor europene;
- Capacitatea administrativă redusă: în Republica Moldova nu există o politică convingătoare de atragere a tinerilor profesioniști, calificați la cele mai bune universități din țară și din străinătate care să devină resursa de schimbare în cadrul instituțiilor publice. Obiectivele PAUERM nu au fost înțelese și asumate satisfăcător de către o bună parte din funcționarii publici angajați de ministere și alte agenții guvernamentale, stimulând nesiguranță, temeri anacronice și frustrări substanțiale, sau chiar antagonisme instituționale între diverse instituții. Adeseori, lipsa capacităților administrative este invocată drept argument însă pentru camuflarea lipsei de voință politică de stabilire și implementare a unor reforme vitale pentru societate și economie;
- Persistența unor fenomene cu caracter antisocial: corupția, partizanatul politic, (importante decizii cu caracter economic și social rezultă din politici rupte din context), nu sunt consultate corespunzător cu actorii implicați ai societății civile și ai mediului privat de afaceri, politizarea unor instituții centrale pentru reducerea corupției epistemice fiind un obstacol în sine, care nu influențează pozitiv nici rezultatele, nici percepția generală a publicului.

Recomandări:

- Accelerarea reformei guvernului central și a descentralizării efective a statului;
- Asigurarea libertăților politice și de exprimare a opiniilor, liberalizarea spațiului public și eliminarea obstacolelor, care frânează un rol mai influent al mass media și societății civile asupra procesului de modernizare și europenizare a țării;
- Creșterea calității vieții, prin politici sociale de tip nou, care să elimine riscul politizării beneficiilor sociale, și promovării unor politici care să reformeze sistemul asigurărilor sociale și sistemul de pensii;
- Coordonarea calitativ superioară a activităților și responsabilităților între agenții guvernamentale și ministeriale, astfel încât obiectivele sectoriale să fie supuse unor obiective convergente, și nu divergente față de acțiunile ce vor urma în procesul de apropiere instituțională de Uniunea Europeană;
- Alocarea resurselor bugetului public în strictă dependență de prioritățile strategice ale țării, și evitarea irosirii acestor resurse pe criterii clientelare, ori de natură electorală;
- Asumarea unor acțiuni concrete de reducere a corupției, inclusiv de penalizare a corupției „de calibru”, generată de reglementările vagi și de controlul public slab exercitat de către societatea civilă;
- Stimularea concentrării pe rezultate, pe transpunerea în practică a legislației adoptate, monitorizarea aplicării legilor și sporirea responsabilității guvernamentale în fața Parlamentului Republicii Moldova;

În ce privește **recomandările** explicite pentru autorități, ele rezultă destul de clar din răspunsurile furnizate de experți sau chiar feed-back-ul furnizat de către populație. Structurile guvernamentale trebuie să ia în considerare atitudinea relativ critică a populației, care rezultă din cauze *obiective* (populația nu a simțit nimic sau prea puțin după cei trei ani de implementare a PA), mai puțin din cauze *subiective* (lipsa de comunicare publică a guvernului).

Faptul că percepția publică rezonază mai degrabă cu opinia experților trebuie să ridice semne de întrebare și sugerează guvernului că măsurile sugerate de experții locali trebuie să fie luate în considerare. Opinia experților europeni, trebuie percepută și asumată având în vedere precizările legate de dimensiunea politică a declarațiilor de la Bruxelles. În mod concret și în funcție de frecvența apariției problemei în discursul celor

intervistați, se relevă următoarele recomandări principale:

- Crearea unor politici și acțiuni de atragere a minorităților etnice în spațiul public (mediatic) al limbii de stat. Datele de sondaj indică faptul că minoritățile din R. Moldova (ruși, ucraineni, găgăuzi, bulgari etc.) sunt orientate masiv spre mijloacele de informare de limbă rusă, mai ales spre televiziuni, care tratează relația cu Uniunea Europeană din perspectiva Federației Ruse, adică al unui stat, care nu urmărește integrarea europeană efectivă, ceea ce influențează direct și indirect asupra atitudinilor și comportamentului lor față de politicile nemijlocite în statul care-i reprezintă în acest moment;
- Autoritățile Guvernului central trebuie să întreprindă măsuri efective pentru a opri exodul forței de muncă spre est, pentru că destinația plecării la muncă în străinătate produce consecințe indirecte și în familia de reședință și nu generează atitudine sau comportamente pro-europene; or, acest lucru presupune politici mai convingătoare de îmbunătățire a mediului de afaceri în Republica Moldova, precum și de atragere focalizată a investițiilor occidentale în economia țării;
- Crearea unui cadru favorabil pentru relațiile de bună vecinătate cu România și Ucraina, în calitate de „aliați naturali” în efortul de promovare a intereselor țării în perspectiva unei posibile aderări la Uniunea Europeană. România rămâne partenerul european al R. Moldova care nu poate fi ignorat în demersul de integrare al Chișinăului. Dezvoltarea unor relații mai bune cu vecinii trebuie să servească obiectivelor specifice ale „traseului european”, în special în ceea ce privește asimilarea de practici pozitive, extinderea legăturilor instituționale, crearea de proiecte de infrastructură comună cu România și Ucraina, în efortul de modernizare a țării;
- Stabilirea unor priorități majore în asigurarea stabilității dinamice și a securității naționale, pornind de la reformarea structurilor de forță din Republica Moldova: Ministerul Afacerilor Interne, SIS, Armată, Poliția Locală.
- Îmbunătățirea cadrului național de informare și educare publică a cetățenilor

Republicii Moldova asupra scopurilor, instituțiilor și mizei integrării europene, astfel încât populația să devină un aliat natural al agențiilor guvernamentale, având responsabilități specifice de adoptare, asimilare și aplicare a normelor și standardelor UE;

- Promovarea categorică și convingătoare a reformei serviciului public, a reformei guvernului central și a descentralizării administrative prin stimularea competenței individuale și a oamenilor competenți. Selecția personalului trebuie adecvată scopurilor: promovarea unor oameni cu cunoștințe, capacități care înțeleg ce înseamnă interes public;
- Schimbarea „la față” și în esență a Serviciului Diplomatic al Republicii Moldova, prin sporirea responsabilităților specifice în domeniile de competență, numirea unor ambasadori competenți și de carieră în țările strategic importante pentru obiectivul de integrare europeană a Republicii Moldova;
- Ridicarea liniei „de ambiție justificată” a Republicii Moldova în raport cu Politica de Vecinătate Europeană, prin asumarea mai multor obligații instituționale pentru a adera la UE, pentru că „RM este partea interesată”;

- Depășirea barierei lingvistice, respectiv cunoașterea limbii engleze, sau a unei limbi de către toți experții care sunt implicați la nivel guvernamental; în general, traducerea este o problemă care consumă timp și generează desincronizări;
- Diferențierea dintre „dosarul transnistrean” și „dosarul integrării europene”; primul nu poate servi o scuză pentru ne-soluționarea celui de-al doilea.

În final, trebuie să menționăm că toți experții chestionați în cadrul acestui studiu (Europeni sau locali, guvernamentali și neguvernamentali) întâmpină greutăți în a se pronunța asupra perioadei în care ar fi posibilă aderarea plenară a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, oportunitate istorică care depinde de progresele interne ale țării noastre, dar și de evoluțiile interne din Uniunea Europeană, de guvernele statelor europene, de opinia publică din aceste țări.

Este cert, însă, că autoritățile Republicii Moldova, dar și societatea în ansamblul său, trebuie să conștientizeze faptul că indiferent de durata acestei perioade, acțiunile și obiectivele interne trebuie să pregătească terenul necesar pentru aderarea instituțională, să cimenteze sprijinul populației și elitelor sale în sprijinul unei identități civice pro-europene în Republica Moldova, fără de care integrarea nu poate avea loc.

ANEXE

CHESTIONAR

de evaluare a percepției cetățenilor R. Moldova

față de implementarea Planului de Acțiuni R. Moldova - Uniunea Europeană

Q1. Care credeți că sunt cele mai importante două probleme cu care se confruntă Moldova în prezent?
(MAXIM 2 RĂSPUNSURI POSIBILE)

1. Situația economică 2. Criminalitatea 3. Starea drumurilor 4. Creșterea prețurilor /a inflației 5. Lipsa locurilor de muncă 6. Imposibilitatea circulației libere a persoanelor în spațiul european 7. Migrația cetățenilor peste hotare 8. Amestecul puterii centrale în activitatea autorităților locale	9. Prețurile ridicate la locuințe 10. Securitatea personală 11. Sistemul de îngrijire a sănătății 12. Sistemul educațional 13. Veniturile mici (salarii, pensii) 14. Conflictul transnistrean 15. Starea mediului înconjurător 16. Corupția 17. Altceva (SPONTAN) 99. Nu știu

Q2. Aș vrea să vă întreb acum cât de multă încredere aveți în următoarele instituții. Pentru fiecare dintre următoarele instituții, vă rog să-mi spuneți dacă tindeți sau nu să aveți încredere!	Tind să am încredere	Tind să nu am încredere	NȘ /NR
1. Presa scrisă în limba de stat cu o acoperire largă	1	2	9
2. Presa scrisă în limba rusă	1	2	9
3. Presa locală	1	2	9
4. Posturi de Radio în limba de stat cu o acoperire largă	1	2	9
5. Posturi de Radio în limba rusă	1	2	9
6. Posturi de radio locale	1	2	9
7. Posturi TV din Moldova cu o acoperire largă	1	2	9
8. Posturi TV din România	1	2	9
9. Posturi TV din Rusia	1	2	9
10. Posturi TV locale	1	2	9
11. Justiția din Moldova / Sistemul juridic moldovenesc	1	2	9
12. Poliția	1	2	9
13. Armata	1	2	9
14. Mitropolia Moldovei	1	2	9
15. Mitropolia Basarabiei	1	2	9
16. Sindicate	1	2	9
17. Partide politice	1	2	9
18. Mediul academic	1	2	9
19. Agenții economici	1	2	9
20. Guvernul Moldovei	1	2	9
21. Parlamentul Moldovei	1	2	9
22. Președinția Moldovei	1	2	9
23. Uniunea Europeană	1	2	9
24. Autoritățile locale	1	2	9
25. Organizații neguvernamentale (ONG)	1	2	9
26. Consiliul Europei	1	2	9
27. CEDO	1	2	9
28. OSCE	1	2	9
29. Organizația Națiunilor Unite (ONU)	1	2	9
30. NATO	1	2	9
31. CSI	1	2	9
32. Alta	1	2	9

Cunoștințe despre Uniunea Europeană și relațiile Moldovei cu Uniunea Europeană

Q3. Ați auzit până acum despre următoarele organizații ?	Da	Nu	NȘ/NR
1. Uniunea Europeană	1	2	99
2. NATO	1	2	99
3. CSI	1	2	99

Q4. Dacă duminică viitoare s-ar organiza un referendum, ați vota pentru aderarea Moldovei la următoarele organizații?	Da	Nu	NȘ/NR
1. Uniunea Europeană	1	2	99
2. NATO	1	2	99

Q5. Știți ce este Uniunea Europeană (UE)?

1. Da
2. Nu
1. NȘ/NR

Q6. Cât de interesat sunteți de ...

	Foarte interesat	Interesat	Puțin interesat	Nu mă interesează	NȘ/NR
Q6.1 ...ceea ce se întâmplă în Uniunea Europeană	1	2	3	4	99
Q6.2. ...de relațiile dintre R. Moldova și Uniunea Europeană	1	2	3	4	99

Q7. De unde vă informați sau ați prefera să vă informați despre Uniunea Europeană, politicile ei, instituțiile ei?	Da	Ați prefera	Nu folosesc așa surse	NȘ/NR
1. Presa scrisă în limba de stat cu o acoperire largă	1	2	3	9
2. Presa scrisă în limba rusă	1	2	3	9
3. Presa scrisă locală	1	2	3	9
4. Posturi Radio în limba de stat cu o acoperire largă	1	2	3	9
5. Posturi Radio locale	1	2	3	9
6. Posturi Radio în limba rusă	1	2	3	9
7. Posturi TV din Moldova cu o acoperire largă	1	2	3	9
8. Posturi TV locale	1	2	3	9
9. Posturi TV din Rusia	1	2	3	9
10. Posturi TV din România	1	2	3	9
11. Discuții cu rude, prieteni, colegi, vecini	1	2	3	9
12. Internet	1	2	3	9
13. Cărți, broșuri, pliante informative	1	2	3	9
14. Călătoriile în afara țării	1	2	3	9
15. Conferințe, seminarii	1	2	3	9
16. Altele (SPONTAN)	1	2	3	9
17. Nu caut niciodată asemenea informații (SPONTAN)	1	2	3	9

Q8. Considerați că informația existentă la moment despre Uniunea Europeană este suficientă?

1. Da
2. Nu
99. Nu știu (răspuns spontan)

Q9. În opinia dvs. cum este privită Republica Moldova în Uniunea Europeană?

1. Foarte bine
2. Bine
3. Nicicum
4. Foarte prost
5. Prost
99. NȘ/ NR

Q10. Cum credeți că este privită Uniunea Europeană în Moldova?

1. Foarte bine
2. Bine
3. Nici cum
4. Foarte prost
5. Prost
99. NȘ/ NR

Q11. Care dintre instituțiile de mai jos CONTRIBUIE cel mai eficient la procesul de integrare europeană a R. Moldova ? (încercuiți cel mult 3 variante de răspuns)

1. Presa scrisă
2. Posturi de Radio
3. Posturi de Televiziune
4. Poliția
5. Armata
6. Biserica
7. Sindicatele
8. Partidele politice
9. Agenții economici
10. Guvernul Moldovei
11. Parlamentul Moldovei
12. Președinția RM
13. Autoritățile locale
14. Mediul academic
15. Organizații neguvernamentale (ONG)
16. Altele

Q12. Cu ce se asociază pentru dvs. personal cele trei organizații? (max. 3 noțiuni pentru 12.1; max. 3 pentru 12.2, max. 3 pentru 12.3)	12.1. Uniunea Europeană	12.2. NATO	12.3. CSI
Pace	1	1	1
Prosperitate economică	2	2	2
Democrație	3	3	3
Protecție socială	4	4	4
Libertatea de a călători, studia și a lucra în...	5	5	5
Bunăstare materială	6	6	6
Putere politică	7	7	7
Relații strânse cu Rusia	8	8	8
Putere militară	9	9	9
Mai multe locuri de muncă	10	10	10
Birocrație	11	11	11
Risipă de bani	12	12	12
Pierderea identității culturale și a tradițiilor	13	13	13
Soluționarea conflictului transnistrean	14	14	14
Control insuficient la granițele exterioare	15	15	15
Securitatea statului	16	16	16
Altceva (SPONTAN)	17	17	17
Nu știu	99	99	99

Q13. Spuneți-mi vă rog care dintre oamenii politici din Republica Moldova îi asociați cu următoarele organizații...? (Răspuns liber. Maxim trei răspunsuri pentru fiecare organizație)

Q13.1 Uniunea Europeană	Q13.2 NATO	Q13.3 CSI
1.	1.	1.
2.	2.	2.
3.	3.	3.
99 NȘ/NR	99 NȘ/NR	99 NȘ/NR

Q14. Care dintre partidele politice din Republica Moldova vi se asociază cu următoarele organizații...?
(Răspuns liber. Maxim trei răspunsuri pentru fiecare instituție)

Q14.1 Uniunea Europeană	Q14.2 NATO	Q14.3 CSI
1.	1.	1.
2.	2.	2.
3	3	3
99 NȘ/NR	99 NȘ/NR	99 NȘ/NR

Q15. Țările de mai jos și-au manifestat interesul de a adera la Uniunea Europeană. Care credeți că va fi ordinea aderării acestora la UE? (notați de la 1 la 5)

Ucraina	Georgia	Moldova	Armenia	Azerbaijan

Informații despre implementarea Planului de Acțiuni RM – Uniunea Europeană (PAUEM)

Q16. Ați auzit despre Politica Europeană de Vecinătate?

1. Da
2. Nu
99. NȘ/NR

Q17. Ați auzit până acum despre Planul de Acțiuni RM – Uniunea Europeană?

1. Da
2. Nu, spre Q 25
99. NȘ/NR

Q18. Vă rog să răspundeți la următoarele fraze cu Fals sau Adevărat...	Adevărat	Fals	NȘ
1. Planul de Acțiuni UE - R. Moldova presupune aderarea Moldovei la Uniunea Europeană în 2008	1	2	9
2. Planul de Acțiuni UE- R. Moldova este un document politic care stabilește relația dintre UE și Republica Moldova pentru 2005-2007	1	2	9
3. Republica Moldova este singurul stat care are un plan de acțiuni cu Uniunea Europeană	1	2	9
4. Planul de Acțiuni UE-R. Moldova este un instrument al Politicii Europene de Vecinătate	1	2	9
5. Implementarea Planului de Acțiuni se finalizează în februarie 2008	1	2	9
6. Rolul principal în implementarea Planului de Acțiuni UE- R. Moldova revine președintelui Vladimir Voronin	1	2	9
7. Planul de Acțiuni UE- R. Moldova este un document fără valoare practică	1	2	9
8. Planul de Acțiuni UE- R. Moldova este un acord de preaderare la UE	1	2	9
9. Ministerul de Externe este acreditat să coordoneze implementarea Planului de Acțiuni UE- R. Moldova	1	2	9
10. Planul de Acțiuni UE- R. Moldova descrie principiile și regulile de comportament în relațiile dintre Moldova și Uniunea Europeană	1	2	9

Q19. De obicei, de unde aflați informații despre integrarea europeană a R. Moldova și implementarea Planului de Acțiuni – Uniunea Europeană ? (nu mai mult de 3 răspunsuri posibile)

OPERATOR: CITEȘTE – MAI MULTE RĂSPUNSURI POSIBILE. ROTEȘTE DE SUS ÎN JOS ȘI DE JOS ÎN SUS

1. Discuții în stradă sau locurile publice (magazin, piață, primărie)
2. Discuții cu rude, prieteni, colegi, vecini
3. Ziare și reviste în limba de stat cu acoperire largă
4. Ziare și reviste în limba rusă
5. Ziare și reviste locale
6. Posturile TV din Moldova cu acoperire largă
7. Posturile TV din România
8. Posturile TV din Rusia
9. Posturile TV din Ucraina
10. Posturile TV locale
11. Posturi de Radio în limba de stat cu acoperire largă
12. Posturi de Radio în limba rusă
13. Posturi de Radio locale
14. Accesând Internetul
15. Cărți, broșuri, pliante informative
16. Seminare de instruire, conferințe
17. În interacțiune cu instituțiile publice centrale
18. În interacțiune cu instituțiile publice locale
19. Altele (SPONTAN)
20. Nu știu

Q20. Cum ați prefera să obțineți informații despre integrarea europeană a R. Moldova și implementarea Planului de Acțiuni RM – Uniunea Europeană? (max. 3 răspunsuri)

1. Dintr-o broșură scurtă, care oferă doar informații generale
2. De la rude, colegi, vecini
3. Dintr-o carte care oferă o descriere completă
4. De pe Internet
5. Pe un CD-R
6. De la TV
7. De la radio
8. Din ziare ce apar zilnic
9. Din alte ziare, reviste
10. Din afișe
11. Nu doresc informații despre UE (SPONTAN)
12. Nici unul din aceste moduri (SPONTAN)
- 99.NȘ/NR

Q21. În ce măsură mass-media din Moldova reflectă procesul de integrare europeană a R. Moldova și implementarea Planului de Acțiuni RM – UE ?	În mare măsură	Suficient	Prea puțin	Deloc	Nu citesc, ascult, privesc așa ceva	Nu știu (răspuns spontan)
1. Presa scrisă în limba de stat cu acoperire largă	1	2	3	4	5	9
2. Presa scrisă în limba rusă	1	2	3	4	5	9
3. Presa scrisă locală	1	2	3	4	5	9
4. Posturi de Radio în limba de stat cu acoperire largă	1	2	3	4	5	9
5. Posturi de Radio în limba rusă	1	2	3	4	5	9
6. Posturile de Radio locale	1	2	3	4	5	9
Posturile TV						
7. Moldova 1	1	2	3	4	5	9
8. Pervii Canal v Moldove (PRIME)	1	2	3	4	5	9
9. ProTV Chisinau	1	2	3	4	5	9
10. EUTV	1	2	3	4	5	9
11. TV7	1	2	3	4	5	9
12. NIT	1	2	3	4	5	9
13. N4	1	2	3	4	5	9
14. Alta	1	2	3	4	5	9

Q22. Cum apreciați activitatea următoarelor instituții în promovarea integrării europene a R. Moldova și implementarea Planului de Acțiuni RM-UE?	Foarte bună	Bună	Scăzută	Rea	NȘ/NR
1. Președinția	1	2	3	4	9
2. Parlamentul	1	2	3	4	9
3. Guvernul	1	2	3	4	9
4. Autoritățile Publice Locale	1	2	3	4	9
5. Ministerul Afacerilor Externe și al Integrării Europene al R. Moldova	1	2	3	4	9
6. Ambasadele R. Moldova cu sediul în țările membre ale Uniunii Europene	1	2	3	4	9
7. Ambasadele statelor membre ale Uniunii Europene în R. Moldova	1	2	3	4	9
8. Delegația Comisiei Europene în R. Moldova	1	2	3	4	9
9. Biroul Consiliului Europei în R. Moldova	1	2	3	4	9
10. Societatea civilă din Moldova prin intermediul Organizațiilor Neguvernamentale (ONG)	1	2	3	4	9

Q23. În opinia dvs., ce lipsește R. Moldova pentru a realiza eficient sarcinile de integrare europeană a R. Moldova?

1. capacități administrative	7. profesionalism în administrația publică
2. voință politică din partea guvernării	8. investiții străine
3. clasă politică pro - europeană	9. economie competitivă
4. resurse financiare	10. altceva _____
5. suficiente cunoștințe despre Uniunea Europeană	99.NȘ/NR
6. cadre profesionale tinere	

Q24. În opinia dvs., cât de importantă este implementarea corespunzătoare a sarcinilor de integrare europeană de către autoritățile moldovenești asupra îmbunătățirii calității vieții în R. Moldova?

1. Foarte importantă
2. Importantă
3. Deloc importantă
4. NȘ/NR

Textul de jos se citește numai pentru cei care au răspuns NU la întrebarea Q 17:

„Planul de acțiuni R. Moldova – Uniunea Europeană este un document politic asumat de către autoritățile moldovenești care stabilește obiectivele strategice de cooperare dintre R. Moldova și UE în domeniul politic, economic, social și cultural. Planul a fost implementat în perioada 2005-2007 și este structurat pe 7 capitole”.

Q25. În continuare vă voi citi câteva prevederi din capitolele Planului de Acțiuni. În ce măsură sunteți mulțumit de implementarea acestor prevederi în perioada 2005-2007?	Deloc mulțumit	Nu prea mulțumit	Nici mulțumit, nici nemulțumit	Destul de mulțumit	Foarte mulțumit	NȘ/NR
Q25.1. Capitolul „Dialogul politic și reformele” presupune activități menite să asigure funcționarea eficientă a instituțiilor democratice, imparțialitatea procuraturii și a sistemului judiciar în general, intensificarea luptei împotriva corupției, asigurarea accesului la informație și libertatea de exprimare. În ce măsură sunteți mulțumit de implementarea acestor prevederi?	1	2	3	4	5	9
Q25.2. Capitolul „Cooperarea pentru soluționarea conflictului transnistrean” presupune eforturi din partea Moldovei și a UE în soluționarea conflictului din stânga Nistrului. În ce măsură sunteți mulțumit de implementarea acestui capitol al PAUEM?	1	2	3	4	5	9
Q25.3. Capitolul „Reforma și dezvoltarea social-economică” presupune reforme economice ce ar asigura creșterea bunăstării populației, creșterea economică durabilă, consolidarea finanțelor publice și soluționarea problemei datoriei de stat. În ce măsură sunteți mulțumit de implementarea acestor prevederi?	1	2	3	4	5	9
Q25.4 Capitolul „Comerțul, piața și reforma regulatorie” presupune de măsuri ce ar impulsiona relațiile comerciale ale Moldovei, creșterea exporturilor, cheltuirea rațională și controlul banilor publici. În ce măsură sunteți mulțumit de implementarea acestor prevederi?	1	2	3	4	5	9
Q25.5. Capitolul „Cooperarea în domeniul justiției și afacerilor interne” presupune măsuri ce ar îmbunătăți situația din domeniul migrației, controlului frontierei, luptei împotriva corupției, contrabandei și a crimei organizate. În ce măsură sunteți mulțumit de implementarea acestor prevederi?	1	2	3	4	5	9
Q25.6. Capitolul „Transport, energie, telecomunicații, mediu și cercetări” propune acțiuni pentru dezvoltarea infrastructurii de transport și a sistemului energetic, a domeniului comunicațiilor electronice și a tehnologiilor inovative. În ce măsură sunteți mulțumit de implementarea acestor prevederi?	1	2	3	4	5	9
Q25.7. Capitolul „Contactele interumane” propune acțiuni ce ar contribui la dezvoltarea domeniilor educație, tineret, cultură, audiovizual și sănătate publică. În ce măsură sunteți mulțumit de implementarea acestor prevederi?	1	2	3	4	5	9

Q26. Credeți că în ultimii trei ani au avut loc următoarele?	Da	Nu	NȘ / NR
1. R. Moldova a devenit mai democratică, iar în țară este asigurată supremația legii	1	2	9
2. Drepturile omului în R. Moldova au devenit mai respectate	1	2	9
3. Sărăcia s-a diminuat în R. Moldova	1	2	9
4. Economia R. Moldova a devenit mai funcțională și competitivă	1	2	9
5. Localitățile rurale se dezvoltă echilibrat și durabil	1	2	9
6. Eforturile depuse în reglementarea conflictului transnistrean au apropiat soluționarea acestuia	1	2	9
7. Utilizarea banilor publici a devenit mai transparentă	1	2	9
8. Numărul locurilor de muncă crește constant	1	2	9
9. Sistemul judiciar a devenit mai echitabil și independent	1	2	9
10. Alegerile se desfășoară corect și liber	1	2	9
11. Presa este liberă și independentă	1	2	9
12. Călătoriile în spațiul UE au devenit mai accesibile și mai sigure	1	2	9
13. Lupta contra corupției, crimei organizate și a contrabandei s-a intensificat	1	2	9
14. Situația în domeniul protecției mediului s-a îmbunătățit	1	2	9
15. Accesul și calitatea serviciilor în domeniul sănătății publice s-a îmbunătățit	1	2	9
16. Sistemul educațional a devenit mai aproape de standardele europene	1	2	9
17. Securitatea energetică a țării a devenit mai sigură	1	2	9
18. Infrastructura de transport a țării este mai dezvoltată	1	2	9
19. Relațiile diplomatice cu țările Uniunii Europene s-au intensificat	1	2	9

Q27. În opinia dvs., ce domenii considerați că ar necesita mai multă atenție din partea autorităților Moldovei în procesul de integrare în Uniunea Europeană? (încercuți max. 3 răspunsuri)

1. dezvoltarea sectorului economic	9. reformarea educației publice
2. schimburile comerciale	10. facilitarea liberei circulații în spațiul Uniunii Europene
3. contracararea traficului de ființe umane	11. migrația ilegală
4. combaterea corupției	12. poluarea mediului ambiant
5. asigurarea unui sistem energetic stabil	13. altul _____
6. democratizarea vieții publice	99. NȘ/NR
7. asigurarea independenței sistemului judiciar	
8. soluționarea conflictului transnistrean	

Q28. În opinia dvs. ce impact au avut următoarele acțiuni asupra procesului de integrare europeană a R. Moldova?	Pozitiv	Negativ	Nici un impact	Nu știu, nu cunosc
1. Deschiderea Delegației Comisiei Europene la Chișinău	1	2	3	9
2. Numirea Reprezentantului Special al Uniunii Europene pentru Moldova	1	2	3	9
3. Includerea Uniunii Europene în formatul de negociere al conflictului transnistrean 5+2	1	2	3	9
4. Inițierea Misiunii de Asistență a Uniunii Europene la frontiera moldo-ucraineană (EUBAM)	1	2	3	9
5. Intrarea în vigoare a acordurilor de facilitare a vizelor și de readmisie	1	2	3	9
6. Deschiderea Centrului Comun de Eliberare a Vizelor	1	2	3	9
7. Acordarea regimului de preferințe comerciale autonome	1	2	3	9
8. Deschiderea Centrelor de informare europeană „Pro Europa” la Cahul și Băți	1	2	3	9
9. Alta	1	2	3	9

Q29. Ce state credeți că ar putea ajuta cel mai mult Moldova în apropierea sa de UE? (Alegeți cel mult 3 variante de răspuns)

1. Franța	10. Estonia
2. Germania	11. Ungaria
3. Italia	12. Polonia
4. Marea Britanie	13. Federația Rusă
5. Ucraina	14. SUA
6. România	15. Alta _____
7. Bulgaria	99. NȘ/NR
8. Letonia	
9. Lituania	

PERCEPȚIA UNOR RISCURI, AVANTAJE

Q30. În general, credeți că aderarea Moldovei la UE ar fi ...?

- 1- un lucru bun
- 2- un lucru rău
- 3- nici bun, nici rău
- 99- Nu știu (răspuns SPONTAN)

Q31. Peste cât timp credeți că Moldova va adera la UE?

- 1- în 5 ani
- 2- 10-15 ani
- 3- 15-20 de ani
- 4- peste 20 de ani
- 5 - nu se va integra niciodată
- 99- NȘ/NR

Q32. Să presupunem că mâine Moldova aderă la Uniunea Europeană. În acest caz, ați pleca cu traiul într-o țară europeană?

- 16. da, dar numai pentru o anumită perioadă de timp (muncă, studii, odihnă)
- 17. da, aş pleca definitiv
- 18. nu, nu aş pleca
- 99. NȘ/NR

Q33. În opinia dvs. care din cele enumerate în lista de mai jos constituie piedici în aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană? (max. 3 răspunsuri)

- 1. Corupția în organele de stat
- 2. Instabilitatea politică internă
- 3. Ideologia actualei guvernări
- 4. Lipsa voinței politice în realizarea obiectivelor de integrare europeană
- 5. Lipsa capacităților administrative pentru implementarea obiectivelor de integrare europeană asumate
- 6. Fragmentarea opoziției politice în R. Moldova
- 7. Interesul limitat al Uniunii Europene de a include Republica Moldova printre prioritățile sale strategice
- 8. Asumarea unor angajamente fără suport în politica internă
- 9. Stagnarea reformelor social-economice
- 10. Lipsa investițiilor occidentale în R. Moldova
- 11. Politica actualei guvernări față de România
- 12. Staționarea ilegală a armamentului și trupelor Ruse pe teritoriul R. Moldova
- 13. Neutralitatea țării
- 14. Politica Federației Ruse în regiune
- 15. Nesoluționarea conflictul transnistrean
- 16. Altele _____
- 99. NȘ/NR

Q34. Privind în ansamblu, considerați că RM devenind membru al Uniunii Europene ar obține:

- 1- Numai avantaje
- 2- Mai multe avantaje, decât dezavantaje
- 3- Nici avantaje, nici dezavantaje
- 4- Mai multe dezavantaje, decât avantaje
- 5- Numai dezavantaje
- 99- Nu știu (răspuns SPONTAN)

Q35. În opinia dvs. ce influență are integrarea europeană a R. Moldova asupra relațiilor cu următoarele țări?	Pozitivă	Nici o influență	Negativă	NȘ/ NR
1. Relațiile cu România	1	2	3	9
2. Relațiile cu Ucraina	1	2	3	9
3. Relațiile cu Rusia	1	2	3	9
4. Relațiile cu SUA	1	2	3	9

Q36. Vă rog să-mi spuneți ce schimbări credeți că s-ar produce dacă Republica Moldova ar adera la Uniunea Europeană?	DA	NU	NS/NR
1. Creșterea potențialului economic al R. Moldova	1	2	9
2. Creșterea investițiilor străine	1	2	9
3. Îmbunătățirea infrastructurii	1	2	9
4. Creșterea veniturilor, a salariilor/pensiilor	1	2	9
5. Reducerea corupției	1	2	9
6. Creșterea numărului locurilor de muncă	1	2	9
7. Dezvoltarea și modernizarea agriculturii	1	2	9
8. Libera circulație a persoanelor, mai multe oportunități de a călători și studia	1	2	9
9. Interes sporit pentru protecția mediului	1	2	9
10. Soluționarea conflictului transnistrean	1	2	9
11. Dezvoltarea serviciilor sociale	1	2	9
12. Pierderea identității naționale și culturale	1	2	9
13. Creșterea asistenței financiare acordată R. Moldova	1	2	9
14. O criză economică în Moldova	1	2	9
15. Impunerea unor taxe și norme de comportament pentru agenții economici din RM	1	2	9
16. Diminuarea suveranității RM	1	2	9
17. Distrugerea gospodăriilor țărănești, legi dure în agricultură	1	2	9
18. Plecarea populației apte de lucru în UE	1	2	9
19. Scumpirea vieții, creșterea inflației	1	2	9
20. Mai multe taxe, impozite	1	2	9
21. Desființarea / falimentarea întreprinderilor mici și mijlocii	1	2	9
22. Creșterea criminalității	1	2	9
23. Nici o schimbare	1	2	9
24. Altceva	1	2	9

Q37. Credeți că următoarele acțiuni ajută aderarea R. Moldova în Uniunea Europeană?	DA	NU	NS/NR
1. Aducerea în administrația publică a unor persoane competente și tinere	1	2	9
2. Aplicarea conștiințioasă a legilor în Republica Moldova și respectarea normelor europene	1	2	9
3. Reintegrarea raioanelor estice în cadrul constituțional al Republicii Moldova	1	2	9
4. Renunțarea la regiunea transnistreană	1	2	9
5. Învățarea de către oficialii publici a mai multor limbi străine	1	2	9
6. Eradicarea corupției și buna guvernare	1	2	9
7. Scoaterea în afara legii a Partidului Comuniștilor din Republica Moldova	1	2	9
8. Arborarea drapelului UE pe/în sediul primăriilor	1	2	9
9. Studiarea în școli despre Uniunea Europeană	1	2	9
10. Parteneriate între Republica Moldova și alte țări europene pentru facilitarea studiilor universitare în Occident	1	2	9
11. Schimbarea generației actuale de politicieni	1	2	9
12. Obținerea cetățeniei române de către cetățenii R. Moldova	1	2	9
13. Aderarea Moldovei la structurile Alianței Nord-Atlantice (NATO)	1	2	9
14. O relație bună cu Ucraina	1	2	9
15. O relație bună cu România	1	2	9
16. Interdicția impusă unor categorii de funcționari publici (primari, judecători etc.) din R.Moldova de a deține dubla cetățenie	1	2	9
17. Altceva	1	2	9

Secțiunea D – DEMOGRAFICE
Întrebările din această secțiune se vor adresa tuturor persoanelor intervievate

D1. Sex:		D2. Vârsta (în ani împliniți): ani
Masculin	1	
Feminin	2	

D3. Vă rog să îmi spuneți care este ultima formă de învățământ absolvită de dvs.

- fără școală	1
- primară (1-4 clase)	2
- gimnaziu (5-9 clase)	3
- școală profesională	4
- școală medie (10-11 clase)	5
- liceu (10-12 clase)	6
- universitar de scurtă durată – colegiu	7
- universitar de lungă durată	8
- studii post-universitare	9
- nu știe / nu răspunde	10

D4. Vă rog să îmi spuneți care este ocupația actuală a Dvs.?

Angajat cu normă întreagă sau parțial (inclusiv autoangajat)	1
Șomer	2
Pensionar	3
Elev / student	4
Casnică	5
Pensionar după stagiu	6
Altceva, ce anume _____	_ _

D5. Din câte persoane este formată familia/gospodăria dvs. în mod permanent?

(Se iau în calcul și persoanele care se află în armată/ la studii, care aparțin familiilor respective). UN SINGUR RĂSPUNS

|_|_| persoane

D6. Este vreun membru al familiei /gospodăriei Dvs. plecat la muncă la moment peste hotare?

- Da OPERATOR subliniați 1- într-o țară din Uniunea Europeană; 2-) în Rusia, 3) altă țară _____
 99 Nu

D7 Dar dvs. intenționați să plecați peste hotarele țării?

1- Da, sigur
 2- Posibil
 3- Nu

D8. Domiciliul:		D9. Naționalitatea:	
Rural	1	Moldovean/român	1
Oraș	2	rus	2
		ucrainean	3
		găgăuz	4
		bulgar	5
		alta _____	6
		NȘ/NR	99
D10. Religia:		D11. Starea civilă:	
Ortodox	1	căsătorit(ă)	1
catolic	2	necăsătorit(ă)	2
alt creștin	3	divorțat(ă)	3
alta, ce anume.....	4	văduv(ă)	4
nici o religie	5	alta	5
Nu știu	9		

D12. Care a fost venitul familiei Dvs. în luna februarie 2008? |__|__|. |__|__|__| **lei** 98 = Nu știe 99 = Nu răspunde

D13. Localitatea _____ |__|__|

D14. Raionul _____ |__|__|

Operator _____ |__|__|

Operator: Vă mulțumim pentru munca dumneavoastră! Vă rugăm să citiți fraza următoare și apoi să semnați.

Declar că am realizat acest interviu în concordanță cu instrucțiunile pentru interviuarea față în față cu un respondent care a fost selectat conform instrucțiunilor de eșantionare.

Semnătura operatorului _____

Data _____

Ghid de interviu

pentru evaluarea percepției față de implementarea Planului de Acțiuni

R. Moldova - Uniunea Europeană

Q1. În ce instituție activați și ce funcție aveți, în prezent?

Q2. Care sunt sarcinile și domeniul dvs. de activitate al instituției în care activați?

Q3. Cum evaluați activitatea și rolul instituției dvs. în procesul de integrare europeană ? succese/insuccese

Q4. În ce măsură sunt informați cetățenii R. Moldova despre:

- Uniunea Europeană,
- Procesul de integrare europeană a R. Moldova, aceasta incluzând și implementarea PAUERM și politicile guvernamentale de integrare europeană?

Q5. În ce măsură este reflectat/ă în mass-media din Moldova:

- Uniunea Europeană,
- Procesul de integrare europeană a R. Moldova, aceasta incluzând și implementarea PAUERM și politicile guvernamentale de integrare europeană?

Q6. Este suficientă și utilă la moment informația existentă despre:

- Uniunea Europeană,
- Procesul de integrare europeană a R. Moldova, aceasta incluzând și implementarea PAUERM și politicile guvernamentale de integrare europeană?

Q7. Populația înțelege impactul deciziilor guvernamentale legate de implementarea PAUERM?

Q8. Cum apreciați eforturile de integrare europeană și implementare a prevederilor PAUERM ale următoarelor instituții

- autoritățile publice (Președinția, Guvernul, Parlamentul, Agenții responsabile, APL);
- Societatea civilă, ONG-uri;
- Reprezentanțele diplomatice ale statelor UE în Moldova;
- Mass-media din Moldova;
- Partidele politice.

Q9. În opinia dvs. în ce măsură autoritățile R. Moldova a făcut față obligațiilor sale legate de implementarea PAUERM?

Q10. În ce domenii au fost înregistrate cele mai multe succese, în care cele mai puține? Cărui fapt se datorează acest lucru?

Q11. Ce lipsește cel mai mult în R. Moldova pentru a realiza eficient sarcinile de integrare europeană a R. Moldova? Dar pentru implementarea PAUERM?

Q12. În ce măsură Comisia Europeană a susținut efectiv eforturile RM de implementare a Planului de Acțiuni?

Q13. Care ar fi beneficiile Republicii Moldova în urma implementării eficiente a PAUERM?

Q14. Ce se va întâmpla după publicarea Raportului Comisiei Europene cu privire la implementarea PAUERM și îcheierea termenului APC? Care va fi relația dintre UE și Moldova?

Q15. Care sunt piedicile pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană?

Q16. Peste cât timp credeți că Moldova va adera la UE și în ce condiții?

Q17. Ce părere aveți despre imaginea Republica Moldova în Uniunea Europeană? Care ar fi cauzele, problemele și eventual soluțiile pentru îmbunătățirea imaginii Moldovei în UE?

Tabel comparativ privind aprecierile categoriilor investigate în cercetare față de implementarea principalelor capitole ale PAUERM¹

Planul de Acțiuni (Dialog politic și reforme)	DA (mai degrabă realizat/implementat)	NU (mai degrabă nerealizat/ neimplementat)
Omul de pe stradă		X
Omul din instituții	X	
Expertul		X
„Europa”	X	
Planul de Acțiuni (Cooperarea pentru soluționarea conflictului transnistrean)	DA (mai degrabă realizat/implementat)	NU (mai degrabă nerealizat/ neimplementat)
Omul de pe stradă		X
Omul din instituții		X
Expertul		X
„Europa”	X	
Planul de Acțiuni (Reformă și dezvoltare social-economică)	DA (mai degrabă realizat/implementat)	NU (mai degrabă nerealizat/ neimplementat)
Omul de pe stradă		X
Omul din instituții	X	
Expertul		X
„Europa”		X
Planul de Acțiuni (Comerțul, piața și reforma reglatorie)	DA (mai degrabă realizat/implementat)	NU (mai degrabă nerealizat/ neimplementat)
Omul de pe stradă		X
Omul din instituții	X	
Expertul		X
„Europa”		X
Planul de Acțiuni (Justiție și Afaceri Interne)	DA (mai degrabă realizat/implementat)	NU (mai degrabă nerealizat/ neimplementat)
Omul de pe stradă		X
Omul din instituții		X
Expertul		X
„Europa”	X	
Planul de Acțiuni (Transport, energie, telecomunicații, mediu și cercetări)	DA (mai degrabă realizat/implementat)	NU (mai degrabă nerealizat/ neimplementat)
Omul de pe stradă	X	
Omul din instituții	X	
Expertul	X	
„Europa”	X	
Planul de Acțiuni (Contacte interumane)	DA (mai degrabă realizat/implementat)	NU (mai degrabă nerealizat/ neimplementat)
Omul de pe stradă	X	
Omul din instituții	X	
Expertul		X
„Europa”		X

1 Marcajul „?” indică NS/NR, respectiv lipsa unui răspuns clar.

Lista figurilor prezentate în raport

Figura 1: Cele mai importante probleme ale populației RM.....	p. 9
Figura 2: Încrederea în instituțiile publice și private din R. Moldova.....	p. 9
Figura 3: Gradul de cunoaștere față de UE.....	p. 10
Figura 4: Gradul de interes față de relațiile RM – UE.....	p. 10
Figura 5: Gradul de informare față de PEV.....	p. 10
Figura 6: Corelație educație – informație față de PAUEM.....	p. 11
Figura 7: Ce și cum știe populația RM în legătură cu semnificația PAUEM?.....	p. 11
Figura 8: De unde se informează populația RM în legătură cu UE?.....	p. 11
Figura 9: De unde preferă să se informeze populația RM în legătură cu UE?.....	p. 12
Figura 10: Este suficientă informația despre UE în RM?.....	p. 12
Figura 11: Cum reflectă mass-media din RM procesul de integrare europeană?.....	p. 12
Figura 12: De unde se informează sau ar prefera să se informeze despre UE?.....	p. 12
Figura 13: Cum este privită RM în UE?.....	p. 12
Figura 14: Cum este privită UE în RM?.....	p. 13
Figura 15: Instituțiile care contribuie cel mai eficient la procesul de integrare europeană a RM?.....	p. 13
Figura 16: Cu ce se asociază UE?.....	p. 13
Figura 17: Cu ce se asociază NATO?.....	p. 13
Figura 18: Cu ce se asociază CSI?.....	p. 14
Figura 19: Aprecierea instituțiilor în promovarea integrării europene a RM și implementarea PAUEM.....	p. 14
Figura 20: Profilul celor care cred că președintele are o activitate bună / foarte bună în implementarea PAUEM.....	p. 14
Figura 21: Profilul geografic al celor care nu apreciază activitatea Președinției în implementarea PAUEM.....	p. 14
Figura 22: Profilul educațional al celor care apreciază pozitiv activitatea guvernului în implementarea PAUEM.....	p. 15
Figura 23: Aprecierea activității ambasadelor RM în funcție de locul unde pleacă rudele la muncă.....	p. 15
Figura 24: Aprecierea activității societății civile în funcție de nivelul de educație al respondenților.....	p. 15
Figura 25: Votul pentru aderarea la UE și NATO.....	p. 16
Figura 26: Ordinea integrării în UE a statelor din Est în opinia respondenților.....	p. 16
Figura 27: Ce lipsește RM pentru a implementa PAUEM?.....	p. 16
Figura 28: Corelația dintre lipsa „voinței politice” pentru implementarea PAUEM și locația geografică.....	p. 16
Figura 29: Corelația între implementarea PAUEM și îmbunătățirea calității vieții.....	p. 17
Figura 30: Evaluarea implementării dialogului politic și reformelor democratice.....	p. 17
Figura 31: Evaluarea eforturilor guvernamentale pentru soluționarea conflictului transnistrean.....	p. 17
Figura 32: Evaluarea eforturilor guvernamentale de implementare a reformelor socio-economice.....	p. 17
Figura 33: Evaluarea eforturilor guvernamentale de impulsivitate a relațiilor comerciale ale RM.....	p. 18
Figura 34: Evaluarea eforturilor guvernamentale de implementare a reformelor în justiție și afaceri interne.....	p. 18
Figura 35: Evaluarea eforturilor guvernamentale de implementare a reformelor în domeniile transportului, energiei și telecomunicațiilor.....	p. 18
Figura 36: Evaluarea eforturilor guvernamentale de implementare a reformelor în domeniul „contactelor interumane”.....	p. 18
Figura 37: Percepția populației asupra schimbărilor din R. Moldova în ultimii trei ani.....	p. 19
Figura 38: Prioritățile guvernului pentru integrarea europeană în percepția populației.....	p. 19
Figura 39: Cine contribuie la integrarea europeană?.....	p. 19
Figura 40: România este statul care ar putea ajuta cel mai bine RM în procesul de integrare europeană.....	p. 19
Figura 41: Când cred cetățenii că va adera RM la UE?.....	p. 20
Figura 42: Percepția avantajelor și dezavantajelor ca urmare a aderării la UE?.....	p. 20
Figura 43: Percepția avantajelor și dezavantajelor pentru RM ca urmare a aderării la UE?.....	p. 20
Figura 44: Măsuri care ar contribui la impulsivitatea procesului de integrare europeană.....	p. 20
Figura 45: Ce se va schimba după aderarea europeană?.....	p. 21
Figura 46: Figură comparativă privind aprecierile categoriilor investigate în cercetare față de implementarea principalelor capitole ale PAUEM.....	p. 52

